

1967

И И И И А

СВЕТ ПО ИЛИЈИ
LE MONDE SELON ILIJA
WORLD BY ILIJA

МУЗЕЈ НАИВНЕ И МАРГИНАЛНЕ УМЕТНОСТИ
Јагодина, Србија

MUSÉE D'ART NAÏF ET MARGINAL
Jagodina, Serbie

MUSEUM OF NAÏVE AND MARGINAL ART
Jagodina, Serbia

СВЕТ ПО ИЛИЈИ
LE MONDE SELON ILIJA
WORLD BY ILIJA

ИЛИЈАНУМ

МУЗЕЈ НАИВНЕ УМЕТНОСТИ ШИД
MUSÉE D'ART NAÏF ILIJANUM
MUSEUM OF NAIVE ART ILIJANUM

МУЗЕЈ НАИВНЕ И МАРГИНАЛНЕ УМЕТНОСТИ
Београд, Србија

MUSEUM OF NAÏVE AND MARGINAL ART
Belgrade, Serbia

Република Србија

Министарство културе и информисања

Republic of Serbia

Ministry of Culture and Media

CENTRE CULTUREL DE SERBIE
КУЛТУРНИ ЦЕНТАР СРБИЈЕ

Издавач / **Éditeur** / **Publisher**

Музеј наивне и маргиналне уметности, Београд, Србија

Musée d'art Naïf et Marginal, Belgrade, Serbie

Museum of Naive and Marginal Art, Belgrade, Serbia

Покровитељ / **Sponsor** / **Supported by**

Министарство културе Републике Србије

Ministère de la Culture et de l'Information République de Serbie

Ministry of Culture of the Republic of Serbia

Одговорни уредник / **Éditeur responsable** / **Editor in chief**

др Ивана Башичевић Антић / dr Ivana Bašičević Antić

Текст / **Texte** / **Text**

Барбара Сафарова / Barbara Safarova

Биографија / **Biographie** / **Biography**

др Ивана Башичевић Антић / dr Ivana Bašičević Antić

Лектура / **Lecture** / **Lector**

Сенка Латиновић / Senka Latinović

Коректура / **Relecture** / **Proofreading**

Лепа Милошевић / Lera Milošević

Ивана Јовановић / Ivana Jovanović

Превод / **Traduction** / **Translation**

Владимир Павловић (француски) / Vladimir Pavlović (Français)

Радмила Пауновић Штајн (енглески) / Radmila Paunović Štajn

(english)

Графичка опрема / **Design Graphique** / **Graphic design**

Славимир Стојановић Футро / Slavimir Stojanović Futro

Штампа / **Imprimé par** / **Printed by**

Бирограф, Комп д.о.о, Земун / Birograf, Komp d.o.o, Zemun

Тираж / **Tirage** / **Number of copies**

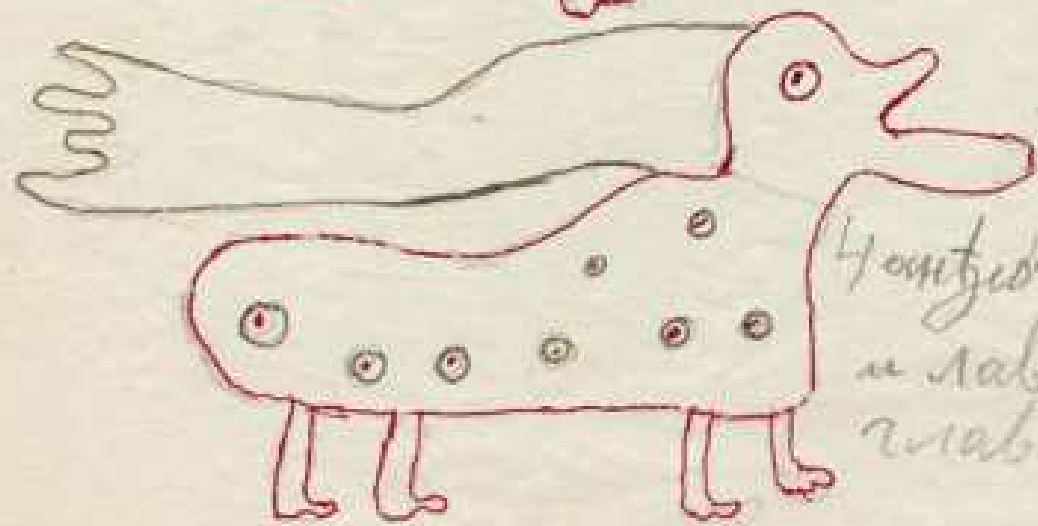
300

Септембар / **Septembre** / **September**

2022

www.mnmu.rs

Човек са туркун
и лаван
главо 1 (20)

Скица
Esquisser
Sketch

Скица
Esquisser
Sketch

УМЕТНИЧКО СТВАРАЛАШТВО ИЛИЈЕ БАШИЧЕВИЋА БОСИЉА

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности. Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности. Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

Прва слика Илије Башичевића датира из 1957. године, поводом празника Светог Кузме и Светог Дамјана (светаца заштитника лекара и хирурга). Израђена на дасци пронађеној у дворишту, слика представља тело са две главе, преобликујући тако два лика светаца.

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

Уметник даје кратко објашњење у вези са дуплим главама или два лица својих створења, рекавши да је „давно раније схватио да су људи мараме са два лица – тврдећи једно данас, а друго сутра”¹³ . Ова дволична хибридна створења ће од сада симболизовати дуалност људске природе и сталну борбу између добра и зла у његовом делу.

Између 1957. и његове смрти 1972. створио је више од 2.000 радова; ова цифра сведочи о томе да за њега то није било питање „хобија“, већ нове делатности која га је у потпуности заокупила.

За неке критичаре дело Илије Башичевића не познаје еволуцију; облици, боје које се користе остају исти; циклуси се преклапају, а да се заправо теме не мењају од једне до друге. За друге¹⁴, фигурација и композиција се временом развијају. У почетку уметник није

користио никакву боју за позадине из којих се издвајају његове фигуре; постепено је прешао на боју, да би се коначно определио за златне премазе, вероватно инспирисан златним позадинама византијских икона. За ово последње, понекад наноси злато у дебелим слојевима; после неког времена, када се створи сува кора, рељеф, могао би да слика преко ње. Да ли употреба злата указује на трансцеденталну функцију¹⁵?

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

Тешко је познати живот а сликати је лако треба само започети после све иде само слаже се једно на друго и када свршиш слику видиш да је на њој шарено све као у животу и да свака истина има два лица.¹⁶

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

Када је у питању избор боја, уметник узима велику слободу (упоредити: Крава са две главе, 1958, зеленог тела и црвених рогова). Пре свега, његови паунови (упоредити: Илијин амбасадор, 1970, са пауном са две главе, или чак Зачарани принц, 1963, где видимо пауна са људским лицем) сведоче о изузетној палети боја, често узбудљивој динамици која се одвија у представљању ових животиња. Димитрије у својој антимонографији препричава очеве еkleктичне изборе у погледу боје, што сведочи о његовом ироничном ставу:

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

[...] у току сликања отац би једноставно рекао „додајдер ми боју“ на питање коју одговарао би „макоју“ са том макојом додатом бојом сликао је даље до идуће макоје боје радио је увек слику положену на столу на том столу ако је слика била нешто већа није било места за тубе с бојама боје су обично биле на столићу занет радом као кад је косио детелину отац је додавача боје налазио у најближој особи¹⁷

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

Његови радови такође сведоче о невероватној разноврсности коришћених медија. У недостатку платна, уметник је сликао на даскама пронађеним у дворишту, или деловима старих врата, кућног намештаја, чак и зидовима. Чак и данас посетиоци могу да виде аквареле директно аплициране на зидове у кући Илије Башичевића. Можемо се, заиста, запитати да ли је Башичевић сликао на својој кући у недостатку материјала, или овај ликовни приступ сведочи о стварању свеукупног амбијента (што није без подсећања на друге уметнике из области арт брута, од стана Чеха Зденека Кошека (Zdeněk Košek), до кућа или вргова уметника као што су Ј.Б. Мари (J.B. Murray), Мери Т. Смит (Mary T. Smith) и многи други...)

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

^[1] Ibid., стр. 27.

^[2] Ibid., стр. 28.

Иако његово дело често има библијски призвук, Башичевић је веру сматрао приватном ствари и ишао је у цркву само на велике верске празнике. „Данас је додуше мода говорити да нема Бога међутим када би били сасвим сигурни у то, били би људи још гори”¹⁸ У његовим делима верска обележја се везују за световне ликове (упоредити: Мати Јевросима, 1967, која је била мајка Краљевића Марка). Димитрије Башичевић пише:

када бих покушао да начиним неку приближну формулацију очеве религије рекао бих да је то била вера у вечност и то оне њему блиске природе [...] у којој је византијски бог само статирао снагом инерције усађене у традицију кузма и дамјан су имали место старославенских фетиша кућног мира¹⁹

У свом избору тема Башичевић је такође у великој мери под утицајем усмене традиције српске поезије, легенди и историје. Тако своје стваралаштво дели на неколико циклуса, у зависности од теме: Апокалипса, Библија, Историја, Поезија и фолклорне легенде, Летећи људи, Птице, Рибе и Животиње, као и Илијада или Неколико мојих мисли. Апокалипса се враћа прилично често. На пример, Откровење гл. 19, А250, са анђелом који као да благосиља

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

^[1] Dimitrije Bašičević Mangelos, Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, стр. 78.

^[2] Dimitrije Bašičević Mangelos, Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, стр. 79.

^[3] „илија је видео да фигура није добра / па је пренео на другу планету / тако је метафора о фигури попримила размере света / постала „илијада”, у Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, стр. 99.

диновску птицу и малим човеком са два лица испод својеврсног звона који као да жели да се заштити од напада птица. Уметник се с поносом потписује црвеним именом и датумом, 1967. Ту су и Апокалиптични коњаници из 1966. године, где се Башичевић игра са две различите позадине: док крилати коњаници, са једном подигнутом руком, седе на животињама са две главе, смештени унутар оквира, на белој позадини, друге животиње и кључеви лутају около у црвеном оквиру. На врху слике кључеви у дугиним бојама својим обликом подсећају на посуђе (?), које заузврат личи на теразије које анђеодржи у руци.

Слика кључева се често враћа у дело овог уметника. Да ли је то симбол који би требало да нам омогући да откријемо његову тајну? Кључ мења боју, често се креће у ваздуху, понекад у одвојеним деловима... Лебди, као и остали ликови, укидајући тако закон гравитације.

Један од циклуса носи име Илијада; неко би био у искушењу да се одмах упути у правцу грчког Хомеровог епа и алузије на рат — дајући предност Тројанском над два светска рата која је уметник доживео. Ипак, по свој прилици ради се о стварању личног света, чије име потиче од његовог сопственог — Илија/Илијада, рајског места које је противтежа страховата Апокалипсе:

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

(...) илијада је планета љубави љубави закључане у кључеве сопствених симбола али и незакључане и сви сусрети архангела су сусрети љубавника обред даривања цвећем можда је један од првих образаца љубави у илијином опусу²⁰

Уметничко стваралаштво Илије Башичевића је једно од најзначајнијих уметничких појава у српској уметности.

У ово место уметник такође транспонује и своју улицу Џигуру²¹, са својим суседима — што видимо и другде у Забави на Џигури (1962); штавише, занимљиво је да сви они нису дволични.

Срели смо се са стварањем идеалног места/острва/планете/света у делу неколико уметника, међу онима који више или мање гравитирају ка пољу арт брута (упоредити Ахила Г. Рицолија (Achilles G. Rizzoli), који групише своје палате у своју верзију универзалне изложбе под насловом У.Т.Т.Е.—Предаја потпуном усхићењу—да би их коначно преместио на небо у свом последњем опусу А.Ц.Е.—Ахилова небеска екстраваг(р)анција). Није лако лоцирати Илијаду. Чак и ако о њој можемо мислити као о планети, кад погледамо на пример слику под насловом Лов на Илијади (1962-1963), пре имамо утисак да су ловци под водом, због употребе плаве позадине и животиње - морског коња? - коју се спремају да убију неком врстом харпуна. Кесенија на Илијади (1964) је више резултат његове употребе уљане боје, стварајући тако дебљи рељеф, на коме можемо наћи централну фигуру, крилату краљицу и фигуру са двоструким лицем на пауну на левој и другу са кључем на десној страни слике.

^[1] Ивана Башичевић, “The World as Depicted by Ilija,” in Ilija’s World, p. 13.

^[2] „Злато сада постаје боја прославе и посредни проводник у трансцедентну димензију [...] Готово свака боја у Босиљевој палети [...] изазива оно карактеристично расположење екстравагантне свечаности” које је средиште ефекта Босиља.” Roger Kardinal, у Ibid., стр. 45.

^[3] Цитирано у Ibid., стр. 25.

^[4] Башичевић заправо није имао објашњење за ове линије; када су га синови питали шта је то, он је одговорио: „неке паје”. Ивана Башичевић, “The World as Depicted by Ilija,” in Ilija’s World, стр. 15.

^[5] 15. јуна 1389. године османска војска од тридесет до четрдесет хиљада под командом султана Мурата I поразила је војску балканских савезника од двадесет пет до тридесет хиљада.

Други начин на који Илија Башичевић структурира своје слике, било у циклусу Илијада или негде другде, су такозване „паје“, ²²вијугаве линије које налазимо на пример на слици Мали целат (1958). Овде и „паје“ функционишу као могући трагови крви: видимо целата који се са великим осмехом спрема да одсече главу жртви која лежи на његовом колену, смећећи се такође ...

Што се тиче тема из српске историје, уметника посебно занима Косовска битка, битка која је 1389. године супротставила коалицију балканских хришћана Османском царству; ова битка је извор националног поноса за Србе, симболизујући херојство и храброст бораца. Постоји такође и прича о Краљевићу Марку Мрњавчевићу (око 1335–1395), овековеченом у српском народном предању као заштитнику слабих, који се борио против неправде и турске силе на почетку отоманске окупације²³. Он је и оснивач манастира Светог Димитрија код Скопља, познатијег као „Марков манастир“, завршеног 1376. године. Марко је инспирисао дело под насловом Марко казује царство (1968) где видимо централну фигуру како лебди у ваздуху, обраћајући се другим крилатим ликовима (српском племству, које се борило против централне власти?). Уметник се не ослања на насумичне народне легенде; изгледа да је заокупљен борбом између добра и зла, било овде на земљи или на оном свету.

Животиње чине велики део његовог дела; често имају алегоричку функцију (упоредити Двоглавог лава, 1960, који изгледа представља краља, захваљујући присуству круне, а она лебди изнад једне од његових глава; испод налазимо „траву“ са краљевским инсигнијама од кључева и цветова). Животиње такође одражавају међузависност људског и природног света.

ИЗЛОЖБЕ И „АФЕРА БОСИЉ“

Југославија је педесетих година прошлог века доживела ренесансу наивне уметности. Иако је социјалистички реализам промовисан као званични стил, уметник Крсто Хегедушић је настојао да оживи сеоске традиције. Насупрот „декадентном“ модернизму Запада и у складу са националистичким духом, ова ренесанса је толерисана, чак и подстицана од стране комунистичког режима. Димитрије Башичевић постао је један од њених најватренијих бранилаца. Организовао је изложбе великих личности, као што су Емерик Фејеш (1904 - 1969), Иван Генералић (1914 - 1992), Иван Рабузин (1921 - 2008), Матија Скурјени (1898 - 1990) прво у Галерији сељачке уметности (која је постала Галерија примитивних уметности а 1994. године Хрватски музеј наивне уметности). Сукоб Димитрија Башичевића и Крсте Хегедушића (његовог претпостављеног у Модерној галерији Југословенске академије наука и уметности 1950-их) био је обрачун везан за економско и политичко-културно тржиште наивне уметности. Хегедушић је бранио и заступао модел наивне уметности како је она схваћена у стваралаштву друштвено оријентисане групе Земља, током два светска рата и пракси Хлебинске школе. Башичевић је заговарао трагање за аутентичношћу. У исто време, сукоб је био дубље укорењен у потрази за новом дефиницијом савремене уметности, која није имала никакве везе са социјалистичким реализмом и модернизмом какав су успоставиле бирократе, већ са жељом за неоавангардним праксама. „Афера Босиљ“ била је врх ledenог брега, сложени сукоб различитих центара моћи. Својом жудњом за анонимношћу сопствене уметничке праксе Димитрије Башичевић ће додати још једну димензију афери.

Рад Илије Башичевића први пут је самостално изложила историчарка уметности Мирјана Гвоздановић²⁴; радови су приписани Илији „Босиљу“; „сиромашном сликару, старом 59 година, оцу деветоро деце, који живи у кући на којој се руши кров, у селу негде код Ниша“.²⁵

Његов рад је стекао међународно признање у широј јавности пошто је представљен на изложби Врт задовољства наиваца у музеју Боијманс ван Бонинен у Ротердаму 1964. и исте године на Свету наиваца у Националном музеју модерне уметности у Паризу.²⁶

На тим је изложбама изложена Нојева барка (1963); видимо браон чамац на белој позадини, са централном фигуром са два лица, брадом и неколико животиња, укључујући пауна са круном. Потпис “Илија” стоји у центру, изнад чамца. Тада је такође и Жан Дибифе одабрао седам дела за своју колекцију арт брута.

После првих изложби Илије „Босиља“ у Ротердаму и Паризу новинари су желели да идентификују уметника. Путовали су у Ниш и околна села, чак и у психијатријску болницу у Топоници; затражили су помоћ од локалне полиције и објавили фотографију из париског каталога под насловом „Тражи се“. Лист Дуга је отишао најдаље од свих; новинарка Гордана Мајсторовић објавила је серију текстова под насловом „У потрази за мистериозним наивним уметником; Дуга је открила ко се крије иза имена Илија Босиљ“.²⁷

^[1] Ilija Bosilj, Radnički univerzitet « Đuro Salaj », Belgrade, 1963.

^[2] Ниш је трећи град по величини у Србији, после Београда и Новог Сада. У Sava Dautović, U poseti poznatom srpskom naivcu Iliji Bosilju — Ikone naivnosti, Mladost, Zagreb, 6. XI 1969, стр. 18-19.

^[3] Видети Oto Bihalji-Merin, De luthof der naiven, Rotterdam, museum of Boijmans van Beuningen, 1964 and Jean Cassou (ed.), Le monde des Naïfs, Paris, Musée national d'art moderne, 1964.

^[4] Nebojša Milenković, “The Painting Art of Ilija Bašičević Bosilj,“ in Ilija’s World, стр. 24.

Идентитет уметника је на крају откривен, нарочито зато што Илија Башичевић није ни крио да је почео да слика, разговарајући на ту тему са комшијама у Шиду: „Ја не желим анонимност, јер је живот врло кратак.“²⁸

Након дуге медијске кампање, на захтев комисије Просветно-културног вијећа скупштине града Загреба, Илија Башичевић је 20. децембра 1965. године морао сликањем пред комисијом да докаже да је аутор својих сликарских дела.²⁹ На крају овог тешког искушења добио је потврду са печатом Скупштине града Загреба која је потврдила његов лични уметнички идентитет. Башичевић ће за ову аферу окривити свог сина Димитрија, који је изгледа желео да заштити свог оца од било каквог политичког сукоба,³⁰ због чега је од њега пре свега тражио да ствара под псеудонимом „Босиљ“. Димитрије је желео да његов отац ствара под измишљеним именом јер је желео да се о његовом стваралаштву суди искључиво на уметничкој основи, независно од синовљеве каријере историчара уметности, кустоса и уметника.

Није изненађујуће што ово није био крај сумњи и нова кампања за дискредитацију уметника угледала је светлост дана.³¹ Илија Башичевић је одговорио одлуком да део свог опуса завешта родном граду: „Верујем да ће овај мој скромни допринос помоћи млађима, а можда и оним будућим да имају нешто више од онога што је мени лично много недостајало, а то је култура.“³² Шид је 6. децембра 1970. отворио сопствени музеј наивне уметности Илијанум у част свог најпознатијег становника.³³

Током Трећег тријенала наивне уметности у Братислави, ИНСИТА 1972. године, Башичевић је постхумно добио специјалну награду међународног жирија за своје стваралаштво у области наивне и аутсајдерске уметности. Од тада су се умножиле монографске и колективне изложбе, у Србији и иностранству (само на пример, галерија Сент Етјен у Њујорку, 2006, Турбуленције на Балкану у Хали Сан Пјер 2017-2018 и многе друге³⁴).

Данас круже радови Илије Башичевића (упоредити фотографију Софије Лорен са радом Башичевића иза ње); изгледа да је постојала права размена на пример са Пјетром Гизардијем (Pietro Ghizzardì) (упоредити портрет Гизардија који се налази у Илијиној кући). Осим у збирци Музеја Илијанум, његова дела се углавном чувају у колекцији Шарлоте Зандер у Немачкој. Илија Башичевић је такође заступљен у колекцији Центра Помпиду. Дело Башичевић Босиља поставља многа питања. Да ли је то лични разговор са Богом, медитација, размишљање о борби између анђела и демона? Да ли кључ функционише као нека врста мистерије, симболизујући нерешиву коегзистенцију Добра и Зла? Да ли употреба злата алудира на процес алхемијске или трансценденталне метаморфозе усмерене на стварање „камена мудрости“ — великог Дела — или лично просветљење? Да ли уметник претпоставља стварање новог паралелног света — Илијаде — у ком смислу би био близак неким великим уметницима арт брута, као што су Адолф Велфли (Adolf Wölfli) или Ахил Г. Рицоли? У овом случају то не би био лични разговор са Богом, већ би сам уметник био крајњи стваралац… Штавише, чини нам се да његово дело саопштава — упркос представљању људске дволчности — поруку универзалне љубави, чиме показује извесну сличност са, на пример, Онселмијем Буа-Вивеом (Anselme Voix-Vives), још једним ствараоцем арт брута, каталонског порекла, који настоји да својим делом шири поруку мира (упоредити његов манифест Светска унија. Будућност света. Једини начин да се спасе цивилизација, написан 1957. године).

Могли бисмо се такође присетити и аспекта „радосне“, усхићене апокалипсе, која би повезала стваралаштво Илије Башичевића Босиља са стваралаштвом хрватског уметника Јанка Домшића. Затим, графички би се могле пронаћи извесне сличности са ликовима Италијана Карла Зинелија (Carlo Zinelli) (обрада лица и људске фигуре, композиција појединих дела). Списак би се могао наставити, али сврха овог кратког пасуса није да категоризује дело Илије Башичевића, већ да покаже многострукост популација у којима његово дело наилази на одјек.

Оно што је сигурно, јесте да Илија Башичевић Босиљ није ни наиван нити наивац. Свици нису мртви, како каже Жорж Диди-Иberman, опстају захваљујући светлости уметничких опуса уметника попут Илије, и упркос свему, дају нам наду у будућност човечанства. Зато је важно, чак и неопходно, „да отворимо очи у ноћи, да се крећемо без одмора, да поново кренемо у потрагу за свицима“.³⁵

^[5] Ibid., стр. 24.

^[6] Овом приликом уметник је израдио слику Крилата краљица, која се може видети у Музеју Илијанум у Шиду. Слика, на којој је радио три сата, остаје недовршена. Поред његовог потписа, стоји и ова напомена: „Ову слику сам насликао пред комесијом Загреб 1965 Илија Босиљ.“

^[7] Након открића правог аутора, група уметника тражила је оставку Димитрија Башичевића на место директора Галерије примитивних уметности. Други су упорно мислили да је аутор сам Димитрије или његов брат доктор Војин Башичевић, док је трећа група сматрала да је то Славица Радмановић, Војинова шестогодишња пацијенткиња. У Ibid., стр. 24.

^[8] Ibid., стр. 25.

^[9] Писмо Илије Башичевића Босиља Скупштини Шида, 03.11.1970, у Dimitrije Bašičević Mangelos, Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, стр. 15.

^[10] Dimitrije Bašičević Mangelos, Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, стр. 15. Према истом извору, музеј има 317 дела Илије Башичевића као и дела других аутора.

^[11] За потпунију листу изложби погледаи Ilija’s World, стр. 209-210.

^[12] Georges Didi-Huberman, Survivance des lucioles, стр. 41.

Barbara Safarova

L'ŒUVRE D'ILIJ BAŠIČEVIĆ BOSILJ: SURVIVANCE DES LUCIOLES³⁶

Images, donc, pour organiser notre pessimisme. Images pour protester contre la gloire du règne et ses faisceaux de dure lumière. Les lucioles ont-elles disparu ? Bien sûr que non. Quelques-unes sont tout près de nous, elles nous frôlent dans l'obscurité³⁷.

Rien ne doit être enlevé à un homme vivant³⁸.

L'histoire de l'humanité — et celle des Balkans en particulier — a toujours été caractérisée par les tensions entre « les puissantes lumières du pouvoir et les lueurs survivantes des contre-pouvoirs ». Dans la résistance contre les premières ce sont, selon Georges Didi-Huberman, les « images-lucioles » qui ouvrent un espace — même interstitiel ou improbable — capable de favoriser/générer cette opposition : « lueur erratique, certes, mais lueur vivante, lueur de désir et de poésie incarnée [...] êtres luminescents, dansants, erratiques, insaisissables et résistants comme tels — sous notre regard émerveillé [...] la danse des lucioles, ce moment de grâce qui résiste au monde de la terreur, est la chose la plus fugace, la plus fragile qui soit ³⁹ ». Pour Didi-Huberman, ces espaces de résistance se situent souvent dans la culture populaire, qui demeure inaltérée par les pressions politiques. L'œuvre d'Ilija Bašičević « Bosilj » (1895-1972) trouve précisément son inspiration dans des légendes folkloriques serbes et les traditions religieuses de sa région, profondément syncrétiques — dû au mélange culturel avec l'Empire ottoman d'un côté et l'Empire austro-hongrois de l'autre. Elle est néanmoins radicalement personnelle et originale. L'artiste ne s'y emploie pas à restituer la vie paysanne ou familiale, à l'instar des peintres naïfs croates célébrés depuis plusieurs décennies. Il transforme ce qu'il voit autour de lui, son expérience et son histoire propres, en un monde nouveau, situé dans un espace indéfini, défiant les lois de la gravité et du temps. Ce monde représente et raconte des histoires de personnages et d'animaux hybrides puisés dans l'histoire serbe, des contes véhiculés par la culture orale, mais aussi des livres auxquels il aura accès pendant toute sa vie.

La définition de l'art brut de Jean Dubuffet — « leurs [les œuvres d'art brut] auteurs tirent tout (sujets, choix des matériaux mis en œuvre, moyens de transposition, rythmes, façons d'écriture, etc.) de leur propre fond [...] Nous y assistons à l'opération artistique toute pure, brute, réinventée dans l'entier de toutes ses phases par son auteur, à partir seulement de ses propres impulsions ⁴⁰ » — demeure bien évidemment problématique, malgré sa complexité, quand on la confronte à l'intentionnalité d'artistes tels qu'Ilija Bašičević. Certes, nous avons affaire à « l'opération artistique toute pure », une transformation radicale des sources d'inspiration très diverses de Bašičević. Cependant, bien que d'origine paysanne modeste, celui-ci semble avoir tout mis en œuvre pour devenir artiste et participer à la vie culturelle de son époque, conscient de l'importance de l'éducation et de la culture, pour lui comme pour sa famille. Mais le fait que Bašičević demeure inclassable enlève-t-il quelque chose à la qualité et à la force de son œuvre ? Il est à noter que celle-ci demeure quasi inconnue de la plupart des spécialistes de l'art brut comme du public généraliste en Europe occidentale.

Илија Башичевић Босил
са сином Димитријем Башичевићем Мангелосом
Ilija Bašičević Bosilj avec son fils Dimitrije Bašičević Mangelos
Ilija Bašičević Bosilj with his son Dimitrije Bašičević Mangelos

³⁶Emprunte le titre de cet essai au titre du livre Survivance des lucioles de Georges Didi-Huberman (Paris, Les Éditions de Minuit, 2009).

³⁷Georges Didi-Huberman, Survivance des lucioles, Paris, Les Éditions de Minuit, 2009, p. 138.

³⁸Dimitrije Bašičević Mangelos, cité dans Vojin Bašičević (éd.), Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, Novi Sad, 1995, p. 44.

³⁹Georges Didi-Huberman, op. cit., p. 19-21.

⁴⁰Jean Dubuffet, « L'Art brut préféré aux arts culturels » 1949, dans L'Homme du commun à l'ouvrage, Paris, Gallimard, 1973, p. 91-92.

ÉLÉMENTS HISTORIQUES

Bien que les peuples serbes et croates soient tous deux d'origine slave et de surcroît parlent la même langue (avec quelques petites différences), la Serbie a fait partie de l'Empire byzantin (l'Empire romain d'Orient), tandis que la Croatie était gouvernée par l'Empire romain d'Occident. En conséquence, la Croatie est majoritairement catholique, tandis que les Serbes adhèrent à la foi orthodoxe orientale. Ces derniers se distinguent également par leur utilisation de l'alphabet cyrillique, dont la version moderne serbe a été créée en 1818 par le linguiste Vuk Stefanović Karadžić et est devenue l'écriture officielle de la Serbie en 1868. Au cours des siècles, les Turcs ottomans se sont déplacés vers les territoires orientaux de la Serbie, tandis que les Hongrois puis les Habsbourg autrichiens ont pris le contrôle d'une grande partie de la Croatie. La frontière séparant l'ouest chrétien des Turcs, en constante évolution, était à environ 30 km à l'est de Šid,^[1] une ville serbe située entre la Voïvodine (province serbe du nord-ouest) et la Croatie. Les agriculteurs locaux étaient régulièrement enrôlés par les Autrichiens pour patrouiller la ligne frontalière. Après la disparition de l'Empire austro-hongrois en 1918, les peuples slaves du sud ont été réunis en « Royaume des Serbes, Croates et Slovènes » sous le règne de la dynastie serbe Karadjordjević, jusqu'à l'invasion nazie en 1941. Les Karadjordjević ont été officiellement déchus en 1945, quand le parti communiste a aboli la monarchie.

Ilija Bašičević (qui prendra plus tard le pseudonyme de « Bosilj ») est né en 1895 à Šid, précisément. Ses parents cultivent la terre et possèdent un élevage de porcs. Bašičević doit aider son père à la ferme et abandonne l'école après avoir achevé sa quatrième année. Bien qu'il rêve de devenir soldat, d'émigrer en Amérique ou de devenir apprenti chez un artisan, ses parents ont besoin de son aide et il reste donc dans sa famille pour prendre la suite de son père à la ferme. Enrôlé dans l'armée austro-hongroise pendant la Première Guerre mondiale, il emploie plusieurs subterfuges pour éviter le combat. Par la suite, il se blesse délibérément à la jambe afin d'être hospitalisé au lieu d'être envoyé au front. Son fils Dimitrije Bašičević note dans l'« anti-monographie » qu'il a écrite sur lui :

<p>« quand les paysans de šid sont entrés en guerre en 1914 ilija ne l'a pas fait il a tout fait pour éviter de tuer des gens […] il a été pacifiste organiquement spontanément jusqu'à la fin […] il ne s'agissait pas de sauver sa propre peau mais un simple principe humain ⁴²»</p>

Ilija Bašičević se marie et devient père de deux garçons, Dimitrije et Vojin. Même s'il est peu instruit, il est très respecté dans sa petite communauté. Il nourrit de grandes ambitions pour ses enfants, insistant pour qu'ils fassent des études universitaires. En 1934, le roi serbe Alexandre Ier est assassiné à Marseille par les oustachis (les « insurgés »), un mouvement séparatiste croate, fasciste et antisémite installé au pouvoir entre avril 1941 et mai 1945.

^[1] Jane Kallir, « Ilija ! », dans Ilija's World, Novi Sad, Fond Ilija&Mangelos et Tribina (Institute for Normality and Culture of Change), 2009, p. 35.

^[2] Dimitrije Bašičević Mangelos, cité dans Vojin Bašičević (éd.), Moj otac Ilija, op. cit., p. 84.

Une fois à la tête de l'État indépendant de Croatie, les troupes oustachis commencent à exterminer la population serbe ; plusieurs milliers de Serbes seront tués dans des massacres d'une grande violence. Par ailleurs, de nouvelles dispositions légales interdisent le cyrillique, les écoles sont fermées, les églises orthodoxes détruites. Ceux qui se distinguent en termes de biens immobiliers, d'éducation ou de respectabilité sociale se classent au premier rang des candidats à l'exécution dans le cadre de cette purification ethnique. Ilija Bašičević, respecté par ses voisins, est arrêté en 1942 et jeté dans la cave du bâtiment communal de l'église de Šid :

<p>« Notre père a littéralement vécu la proximité de la mort quand la balle tirée par un fusil l'a cherché en attendant de partager la mort avec ses voisins massacrés derrière le mur et en attendant d'être d'abord mutilé il a dit qu'ils étaient allongés sur le sol sur le dos et attendaient leur tour pour mourir ⁴³»</p>

Par miracle, il fait partie de ceux qui connaissent l'interruption des massacres — inexpliquée — et sont autorisés à rentrer chez eux. Ce qu'il a vécu là est un traumatisme qu'il portera en lui le reste de sa vie.

Marié à une de ses amies d'enfance, le chef de la police oustachi lui conseille, ainsi qu'à ses enfants, de partir. Fuyant le génocide en cours, Bašičević et ses fils se retrouvent à Vienne, ville qu'ils ont choisie car elle se trouve sur une ligne directe de train. Là, il tombe malade. On lui diagnostique une tuberculose, on lui conseille de régler ses affaires et de rédiger son testament. Mais il survit malgré tout. De retour à la maison à Šid, il doit rester alité et s'occupe en lisant les livres apportés par ses fils. Il peindra sur certains d'entre eux plus tard… Dimitrije et Vojin rejoignent les partisans de Tito en 1944, mais aucun ne soutient réellement l'alliance de celui-ci avec les communistes ; Ilija non plus : « il n'était membre d'aucun parti il ne votait pas / il ne faisait pas confiance au marx appliqué.⁴⁴»

Après la guerre, Ilija Bašičević se voit arrêté à plusieurs reprises en tant qu'ennemi du régime. Alors que la création des coopératives touche à son apogée, il refuse que sa ferme et ses biens soient intégrés à la coopérative. Le comité local du parti communiste tente de le persuader par des menaces et du chantage, et il finit par obtempérer en 1948, cédant toutes ses terres et son bétail. En 1951, il est expulsé de la coopérative et dépossédé de ses biens, à l'exception de la maison. Il connaît ainsi la pauvreté : s'en suivent des années de dur labeur et d'appels officiels sans résultat pour une restitution au moins partielle de ses terres⁴⁵.

Ilija Bašičević commence à peindre en 1957, à l'âge de soixante-deux ans. À cette époque, il est sans emploi, persécuté par le régime communiste. Il crée d'abord des dessins et des gouaches et, à partir de 1958, il se met aussi à utiliser la peinture à l'huile.

Il faut aussi évoquer plus en détails l'un de ses fils, Dimitrije Bašičević (1921-1987), qui devient critique d'art et artiste lui-même ; il crée sous le pseudonyme « Mangelos » des livres réalisés à la main, des sculptures et des peintures. Son travail et ses recherches contribueront grandement au développement de l'art abstrait en Croatie.

Les deux hommes entretiendront une relation de « rivalité productive⁴⁶». Dimitrije aura initialement beaucoup de difficultés à accepter la peinture d'Ilija, jusqu'au point de détruire ses premiers travaux : « en tant qu'expert, dès le premier instant, j'ai adopté une attitude négative par rapport à la qualité de l'œuvre de mon père. J'ai personnellement détruit tous ses dessins, les plus anciens, et quelques peintures, car je les jugeais négativement. maintenant, le geste que j'ai fait ne me paraît pas très malin, mais à cette époque, du point de vue de l'école de peinture hlebine⁴⁷, les dessins et peintures de mon père me paraissaient comme la peinture la plus triste possible […] cela m'a pris plusieurs années de réaliser que ce que j'ai considéré comme pauvre et désastreusement mauvais dans les tentatives de peinture de mon père était en fait son style, et dès sa toute première image, dès son premier dessin, c'était ce style qui a rendu son œuvre reconnaissable et soutenue jusqu'au bout⁴⁸. »

Effectivement, l'œuvre d'Ilija Bašičević, avec son univers presque abstrait où les personnages deviennent des signes, se situe à l'opposé des scènes de la vie paysanne idyllique et des représentations des terres agricoles parfaitement restituées par les artistes naïfs croates.

^[3] Ibid., p. 90-91.

^[4] Ibid., p. 85.

^[5] « Suite à votre recours concernant la restitution partielle d'un terrain que vous avez cédé à la coopérative lors de votre adhésion, nous vous informons que votre recours a été examiné lors de l'assemblée annuelle de la coopérative au cours de laquelle il a été décidé que le terrain ne peut vous être restitué en raison de l'assemblée n'étant pas habilitée à adopter une décision de ce genre. Mort au fascisme — Liberté au peuple ! » Documentation de la coopérative (Seljačka radna zadruga « Napred », Šid, 10.III 53), dans Ilija's World, p. 21.

^[6] Vladimir Kopicl, cité dans Jane Kallir, « Avis du consultant », Ilija's World, op. cit., p. 8. Dimitrije Bašičević note dans son « anti-monographie » : « il y avait des moments ou des heures ou des jours / quand nous travaillions tous les deux dans la même pièce à šid / père faisait sa peinture et moi mes tableaux d'anti-art / d'ailleurs mon propre père n'a pas montré d'intérêt / dans [vis-à-vis de ?] mon travail pas de regard pas de questions […] / il a simplement pris mon travail et a peint / dessus son image sans mot ni commentaire ». Dans Vojin Bašičević (éd.), Moj otac Ilija, op. cit., p. 90.

^[7] L'école de Hlebine est un mouvement de peinture naïve fondé dans le nord-est de la Croatie (province de Slavonie) dans les années 1930, qui regroupait plusieurs peintres d'origine paysanne (Ivan Generalić, Franjo Mraz et Mirko Virius entre autres). Sa spécificité était la peinture à l'huile sous verre, une technique qui accentuait les couleurs et produisait des lignes claires et nettes. Cette « école » a été fondée et promue par l'artiste peintre et illustrateur croate Krsto Hegedušić (1901-1975). Avant la Seconde Guerre mondiale, les peintres de Hlebine se sont concentrés sur la représentation critique de la condition sociale et, après la guerre, plutôt sur la célébration de la vie paysanne.

^[8] Lettre de Dimitrije Bašičević à Nebojša Tomašević à Zagreb, datée du 11 mai 1976, publiée dans Vojin Bašičević (éd.), Moj otac Ilija, op. cit., p. 19.

L'ŒUVRE D'ILIJABAŠIČEVIĆ BOSILJ

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

La première peinture d'Ilija Bašičević date, on l'a dit de 1957; elle a été faite à l'occasion de la fête de saint Côme et de saint Damien (patrons des médecins et des chirurgiens). Réalisé sur une planche trouvée dans la cour, le tableau présente un personnage dont le corps est surmonté d'une tête à double visage, couplant ainsi les deux figures de saints en une seule.

L'artiste donne une explication laconique concernant les têtes doubles ou les doubles visages de ses créatures, disant qu'il a « compris bien avant que les gens sont des “foulards à deux visages“ — ils revendiquent une chose aujourd’hui et une autre le lendemain. ⁴⁹» Ces créatures hybrides symboliseront désormais dans son œuvre la dualité de la nature humaine et la lutte constante entre le bien et le mal.

Entre 1957 et sa mort en 1972, il produira plus de deux mille œuvres; ce chiffre témoigne du fait que pour lui il ne s'agissait pas d'un «hobby», mais d'une nouvelle activité qui l'a entièrement occupé.

Pour certains critiques, l'œuvre d'Ilija Bašičević n'a connu aucune évolution; les formes, les couleurs employées demeurent les mêmes; les cycles se superposent sans réellement changer d'une thématique à l'autre. Pour d'autres⁵⁰, les thèmes et la composition se modifient. Au départ, l'artiste n'utilise aucune couleur pour les fonds dont se détachent ses figures. Il y vient progressivement, puis, probablement inspiré par les fonds des icônes byzantines, il opte pour les revêtements en or. Pour ces derniers, il applique parfois de l'or en couches épaisses; après un certain temps, lorsqu'une croûte sèche, un relief se forme, il le repeint parfois. On pourrait attribuer à cet emploi de l'or une fonction transcendentale⁵¹. Selon Ilija,

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

«Il est difficile de comprendre la vie tandis que de la peindre est facile on doit seulement commencer et tout se dévoile progressivement une chose se raccorde à une autre et quand on finit une peinture on réalise que tout dessus contient de multiples couleurs comme dans la vie et que chaque vérité a deux faces⁵².»

Concernant le choix des couleurs, l'artiste prend beaucoup de liberté : par exemple, la Vache à deux têtes (1958) montre un corps vert et des cornes rouges. Ce sont avant tout ses paons (comme le

paon à deux visages de L'Ambassadeur d'Ilija [1970], ou encore celui à visage humain du Prince enchanté [1963]) qui témoignent d'une extraordinaire palette chromatique, d'un dynamisme souvent exaltant qui se déploie dans la figuration de ces animaux. Dimitrije rapporte dans son anti-monographie les choix éclectiques de son père quant à la couleur, témoignant de l'attitude ironique ou désintéret de ce dernier :

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

« [...] en peignant mon père disait simplement « passe-moi la couleur » et quand je demandais laquelle il disait « peu importe » si le tableau était de grande taille il n’y avait pas de place pour les tubes de peinture les couleurs étaient généralement sur une petite table d’appoint absorbé dans le travail comme pendant la récolte du trèfle mon père trouvait le « passe-couleur » en quiconque était le plus proche ⁵³»

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ses œuvres témoignent aussi d'une incroyable diversité de supports. Faute de toiles, l'artiste peint sur les planches trouvées dans sa cour, ou sur les morceaux d'une vieille porte, du mobilier, même des murs. Encore aujourd’hui, il est possible pour les visiteurs de voir les aquarelles réalisées directement sur les murs de sa maison. On peut, effectivement, se demander si Bašičević a peint de cette manière faute de matériel ou si cette démarche artistique témoigne de la création volontaire d'un environnement total (ce qui n'est pas sans rappeler d'autres artistes dans le champ de l'art brut, de l'appartement du Tchèque Zdenek Kosek aux maisons ou jardins de J.B. Murray, Mary T. Smith et une multitude d'autres...)

Même si son travail comporte très souvent des connotations bibliques, Ilija Bašičević considère la religion comme une affaire privée et fréquente l'église seulement lors des grandes fêtes orthodoxes. « En effet, c'est à la mode aujourd’hui de prétendre qu'il n’y a pas de Dieu, mais si les gens en étaient sûrs ce serait encore pire ⁵⁴! » Dans ses œuvres, les insignes religieux sont associés aux personnages séculaires (cf. Mère Jevrosima, 1967, qui était la mère de prince Marko). Dimitrije Bašičević écrit :

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

« si j’essayais une formulation approximative de la religion du père je dirais que c’était la foi en l’éternité de la nature qui lui était proche [...] où le dieu byzantin n’était qu’un figurant avec le pouvoir de l’inertie de la tradition côme et damien avait le rôle de vieux fétiches slaves de paix domestique ⁵⁵»

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

^[1] Ibid., p. 25.

^[2] Ibid., p. 27.

^[3] Ibid., p. 28.

^[4] Dimitrije Bašičević Mangelos, cité dans Vojin Bašičević (éd.), Moj otac Ilija, op. cit., p. 78.

En dehors de la religion, Ilija Bašičević est également influencé dans ses choix de sujets par les traditions largement orales de la poésie, des légendes et de l'histoire serbes. Il a divisé son travail en plusieurs cycles, en fonction de la thématique : l'Apocalypse, la Bible, l'Histoire, la Poésie et les Légendes folkloriques, les Gens volants, les Oiseaux, les Poissons et les Animaux, ainsi que l'Ilijada ou Quelques idées à moi. L'Apocalypse revient assez fréquemment. À titre d'exemple, Apocalypse ch. 19, A250 : un ange semble bénir un oiseau géant et un petit bonhomme à double visage placé sous une espèce de cloche paraît vouloir se protéger de l'attaque d'oiseaux. L'artiste signe fièrement en rouge avec son prénom et la date, 1967. Citons également Cavaliers apocalyptiques (1966), où il joue avec deux fonds différents : tandis que des cavaliers ailés, un bras levé, assis sur des animaux à deux têtes, sont situés à l'intérieur du cadre, sur un fond blanc, d'autres animaux et des clés apparaissent sur le cadre rouge.

L'image des clés — une espèce de leitmotif, qui ne peut pas être rattaché à des thématiques mentionnées — revient souvent dans l'œuvre de Bašičević. S'agit-il d'un symbole censé nous permettre de découvrir son secret ? La clé change de couleur, elle flotte souvent dans les airs, parfois en pièces détachées… Elle lévite véritablement, comme les autres personnages, abolissant ainsi la loi de la gravité.

Un des cycles a pour titre Ilijada; on serait tout de suite tenté de relier cela à l'épopée grecque d'Homère et y trouver une allusion à la guerre — superposant la guerre de Troie avec les deux guerres mondiales vécues par l'artiste. Néanmoins, il s'agit vraisemblablement de la création de son propre monde, dont le nom dérive du sien — Ilija/Ilijada, un lieu paradisiaque qui annule les horreurs de l'Apocalypse:

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

« Ilijada est une planète d’amour l’amour enfermé dans les clés symboliques mais aussi laissé ouvert et toutes les rencontres des archanges sont les rencontres amoureuses un rituel fleuri est peut-être l’un des premiers modèles d’amour dans l’œuvre d’Ilija ⁵⁶. »

Bašičević transpose aussi dans ce monde imaginaire sa rue, Džigura⁵⁷, avec ses voisins — qu'on voit par ailleurs dans la Fête à Džigura (1962) — il est intéressant de noter au passage qu'ils n'ont pas tous des doubles visages.

La création d'un tel lieu/île/planète/monde idéal-e se rencontre chez plusieurs artistes gravitant plus ou moins dans le champ de l'art brut (Achilles G. Rizzoli réalise à la fin des années 1930 une version personnelle de l'exposition universelle de 1915 intitulée Y.T.T.E. — Yield to Total Elation — peuplée d'architectures symboliques de personnes, qu'il transpose au ciel dans A.C.E. — Achilles Celestial Extravag(r)anza). Il n'est pas évident de situer Ilijada, même si ce qu'on voit peut faire penser à notre planète. Par exemple Chasse à Ilijada (1962-1963) donne l'impression que cela se passe sur Terre : les chasseurs paraissent être dans la mer, sous l'eau, ce que suggèrent l'utilisation du fond bleu et l'animal représenté — un hippocampe ? — qu'ils s'apprêtent à tuer avec une espèce de harpon. Kesenija sur Ilijada (1964) est plus le résultat de l'utilisation par Bašičević de la peinture à l'huile, présentant un relief plus important, sur lequel il réunit un personnage central, une reine ailée, un autre personnage bifrons installé sur un paon

et un dernier qui tient une clé. Ce tableau-ci ne ressemble en rien à de l'existant.

Qu'il s'agisse du cycle d'Ilijada ou des autres, l'artiste structure l'image d'une autre façon, par l'emploi de ce qu'il nomme des « paje⁵⁸ », quelques lignes sinueuses que l'on retrouve par exemple dans l'œuvre intitulée Petit bourreau (1958). Ici les « paje » fonctionnent aussi comme des traces du sang à venir : on voit le bourreau qui s'apprête avec un grand sourire à couper la tête de sa victime, allongée sur ses genoux, elle aussi souriante…

Parmi les thèmes tirés de l'histoire serbe, Bašičević s'est intéressé en particulier à la bataille de Kosovo, qui a opposé en 1389 la coalition des chrétiens des Balkans à l'Empire ottoman ⁵⁹; cette bataille est une source de fierté nationale pour les Serbes, symbolisant l'héroïsme et le courage des combattants. Il y a également l'histoire du prince Marko Mrnjavčević (vers 1335-1395), immortalisé dans le folklore serbe comme le protecteur des plus faibles, qui a lutté contre l'injustice ainsi que les forces turques au début de l'occupation ottomane ; il est le fondateur du monastère Saint-Dimitri, près de Skopje, mieux connu sous le nom de « monastère de Marko », achevé en 1376. Il a inspiré l'œuvre intitulée Le prince Marko dit à qui appartient le royaume (1968) où on voit au centre le prince flottant dans les airs s'adresser à d'autres personnages ailés (peut-être la noblesse serbe, qui s'opposait au pouvoir central ?). L'artiste ne choisit pas des légendes folkloriques au hasard ; il semble au contraire préoccupé par le combat entre le bien et le mal, que cela soit sur cette terre ou dans l'au-delà.

Enfin, les animaux forment une grande partie de son œuvre ; ils ont souvent une fonction allégorique : par exemple, le Lion à deux têtes (1960) a l'air de représenter un roi, grâce à la présence d'une couronne qui flotte au-dessus d'une de ses têtes, et au dessous un genre de gazon où figurent des clés-fleurs-insignes royaux. Les animaux reflètent également l'interdépendance des mondes humain et naturel.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

Ilija Bašičević, « Le monde », 1967, huile sur toile, collection particulière.

^[1] Ibid., p. 79.

^[2] « Ilija a vu que džigura n'était pas bien / alors il l'a transféré[e ?] sur une autre planète / ainsi la métaphore de džigura a pris les dimensions d'un monde / c'est devenu "Ilijada" », dans Ibid., p. 99.

^[3] Bašičević n'a pas vraiment d'explication à propos de ces lignes ; quand ses fils lui ont demandé ce que c'était, il aurait répondu : « neke paje » (« quelques paje »). Ivana Bašičević, « The World as Depicted by Ilija », dans Ilija's World, p. 15.

^[4] Le 15 juin 1389, l'armée ottomane, réunissant trente à quarante mille soldats sous le commandement du sultan Murad Ier, a vaincu les troupes chrétiennes des Balkans, au nombre de vingt-cinq à trente mille hommes.

Объёмный костюм
костюм для танца
Сентябрь 1965
Ульяна Бочар

У л л л л

THE ARTISTIC PRODUCTION OF ILIJA BAŠIČEVIĆ BOSILJ : SURVIVAL OF THE FIREFLIES⁷⁴

„Images, then, to organize our pessimism. Images to protest against the kingdom’s glory and its beams of hard light. Have the fireflies disappeared? Of course not. Some of them are very near to us—they brush against us in the night.“

Georges Didi-Huberman, *Survival of the Fireflies*, p. 138

Nothing can be taken from the living man.⁷⁵

The history of humanity— and that of the Balkans in particular— has always been characterized by tensions between “the powerful lights of power and the surviving glimmers of checks and balances.” To resist the first, we have, according to Georges Didi-Huberman, “images—fireflies,” which enable a space—even if it is interstitial or improbable—that makes resistance possible: “An erratic glimmer, certainly, but a living glimmer, the flash of desire and poetry incarnate [...] luminescent beings, dancing, erratic, elusive, and resistant as they are—before our amazed eyes [...] the fireflies’ dance, this moment of grace that resists in the world of terror, is the most fleeting, the most fragile thing there is.⁷⁶”

For Didi-Huberman, these spaces of resistance are often found in folk culture, which remains unaffected by political pressures. Although the work of Ilija Bašičević Bosilj finds its inspiration in Serbian folk legends and the religious traditions of his region, deeply syncretic—due to the cultural mixture with the Ottoman Empire on one side and the Austro-Hungarian Empire on the other—it is radically personal and original. In his works Bašičević does not strive to restore peasant or family life, like the naive Croatian painters who have been celebrated for several decades. He transforms what he sees around him, his personal experience and history, into a new world, located in an indefinite space, defying the laws of gravity and time. His world represents and tells stories of characters and hybrid animals, drawn from Serbian history, tales transmitted in oral culture, but also from books to which he had access throughout his life.

Jean Dubuffet’s definition of art brut productions—their authors draw everything (subjects, choice of materials employed, means of transposition, rhythms, ways of writing, etc.) from their own depths [...] here we are witnessing an artistic operation that is completely pure, raw, reinvented in all its phases by its author, based solely on his own impulses⁷⁷— obviously remains problematic, despite its complexity, when confronted with the intentionality of artists such as Ilija Bašičević. Certainly, we have to do with “pure artistic operation,” a radical transformation of the very diverse sources in which Ilija Bašičević found his inspiration. However, although of modest peasant origin, he seems to have done everything possible to become an artist and participate in the cultural exchange of his time, aware of the importance of education and culture for him and his family. Yet what does the fact that Ilija Bašičević remains unclassifiable have to do with the quality and strength of his work? Is that the reason why his artistic production remains almost unknown to most specialists of art brut and to the amateur art lovers in Europe?

Although the Serbian and Croatian peoples are of Slavic origin and in addition speak the same language (with some small differences), Serbia was part of the Byzantine Empire (the Eastern Roman Empire), while Croatia was ruled by the Western Roman Empire. As a result, Croatia has since been predominantly Catholic, while Serbs adhere to the Eastern Orthodox faith. Serbs are also notable for their use of the Cyrillic alphabet, which was reformed in 1818 by linguist Vuk Stefanović Karadžić and became the official script

of Serbia in 1868. Over the centuries, the Ottoman Turks descended on the eastern territories of Serbia, while the Hungarians and then the Austrian Habsburgs took control of much of Croatia. The ever-changing border separating the Christian west from the Turks was about 30 km east of Šid⁷⁸, a Serbian town on the border between Vojvodina (northwestern Serbian province) and Croatia. Local farmers were regularly enlisted by the Austrians to patrol the border. After the demise of the Austro-Hungarian Empire in 1918, the South Slavic peoples were united into the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes under the rule of the Serbian Karadjordjević dynasty, until the Nazi invasion in 1941. Karadjordjević were officially deposed in 1945, when the Communist Party abolished the monarchy.

Ilija Bašičević (who later took the pseudonym “Bosilj”) was born in 1895 in Šid. His parents cultivated the land and owned a pig farm. Ilija Bašičević had to help his father on the farm and dropped out of school after completing his fourth year.

Although he dreamt of becoming a soldier, emigrating to America or becoming an apprentice, his parents needed his help and so he stayed behind to take over the family farm. Enlisted in the Austro-Hungarian army during the First World War, he employed several subterfuges to avoid combat. Subsequently, he deliberately injured his leg in order to be hospitalized instead of being sent to the front. Dimitrije Bašičević notes in his “anti-monograph:”

when the peasants of šid went to war in 1914 ilija did not he did everything possible to avoid killing people [...] but he was a pacifist organically spontaneously until the end [...] the fact that it was not about saving one’s own skin but a simple human principle ⁷⁹

Bašičević married and became the father of two boys, Dimitrije and Vojin. Although poorly educated, he was highly respected in his small community. He harbored great ambitions for his sons, insisting that they go to university.

In 1934, the Serbian King Alexander I was assassinated in Marseille by the Ustashi (the “insurgents”), a Croatian separatist, fascist and anti-Semitic movement which was in power between April 1941 and May 1945.

After coming to power, the Ustashi troops began to exterminate the Serbian population; several thousand Serbs were killed in massacres of great violence. In addition, new legal provisions prohibited Cyrillic, schools were closed, Orthodox churches destroyed. It were those who were distinguished in terms of property, education or social respectability who ranked first among the candidates for execution under this ethnic cleansing. Ilija Bašičević was arrested in 1942 and thrown into the basement of the communal building of the church in Šid:

our father literally faced death when a bullet from a fired gun aimed at him while he waited to join in common death his neighbours who were tortured in the other room and while he waited to be massacred first he said that they were lying on their backs on the floor waiting on death row ⁸⁰

Miraculously, he was among those who saw the massacres cut short and was allowed to return home. It was a trauma that he would carry for the rest of his life. Fleeing the massacres (the Ustasha police chief, who was married to a childhood friend of Ilija, advised him and his sons to leave), Ilija Bašičević and his sons found themselves in Vienna (they chose the city because it was on a direct train line) where Ilija fell ill. Diagnosed with tuberculosis, he was advised to settle his affairs and write his will. He survived. After returning home, he had to stay in bed and kept himself busy by reading the books brought by his sons. He would paint over some of them later... His sons joined Tito’s supporters in 1944, but none actually supported Tito’s alliance with the Communists: “he was not a member of any party nor did he vote / he did not trust the applied marx⁸¹”

After the war, Ilija Bašičević would be arrested several times as an enemy of the regime. While the creation of the cooperatives was nearing its peak, Bašičević refused to allow his farm and his property to be incorporated into the cooperative. The district Communist Party Committee tried to persuade him through threats and blackmail. Bašičević complied in 1948 bringing in all his land and cattle. In 1951, he was expelled from the cooperative, deprived of his property, with the exception of the house. The privation of his land and his livestock threw him into poverty. Years of hard work and official appeals for at least partial restitution of the land followed, all of which were in vain⁸².

⁷⁴I borrow the title of this essay from the title of the book *Survivance des lucioles* by Georges Didi-Huberman, Paris, Les Éditions de Minuit, 2009, in *English Survival of the Fireflies*, translated by Lia Swepe Mitchell, University of Minnesota Press, 2018.

⁷⁵Dimitrije Bašičević Mangelos, dans *Vojin Bašičević* (ed.), *Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju*, Novi Sad, 1995, p. 44.

⁷⁶Georges Didi-Huberman, *Survival of the Fireflies*, p. 19 - 21.

⁷⁷Jean Dubuffet, « L’Art brut préféré aux arts culturels » 1949, in *L’Homme du commun à l’ouvrage*, Paris, Gallimard, 1973, p. 91-92.

⁷⁸Jane Kallir, “Ilija!” in *Ilija’s World*, Novi Sad, Fond Ilija&Mangelos et Tribina (Institute for Normality and Culture of Change), 2009,p. 35.

⁷⁹Dimitrije Bašičević Mangelos, in *Vojin Bašičević* (ed.), *Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju*, p. 84.

⁸⁰Ibid., p. 90-91.

⁸¹Ibid., p. 85.

⁸²Upon your appeal submitted with regard to partial restitution of land you entered into the cooperative when joining it, we are notifying you that your appeal was considered at the annual assembly of the cooperative whereby it was decided that the land cannot be restituted to you due to the assembly being unauthorized to pass a decision of the kind. Death to Fascism—Freedom to the People!“ Documentation of the cooperative (Sejjačka radna zadruga “Napred”, Šid, 10.III 53), in *Ilija’s World*, p. 21.

Ilija Bašičević began to paint at the age of sixty-two, in 1957. At that point he was unemployed, persecuted by the regime. He first created drawings and gouaches and from 1958 he also used oil paint.

Dimitrije Bašičević (1921 – 1987) became an art critic and artist himself; he created under the pseudonym “Mangelos” handmade books, sculptures and paintings. His work and research would greatly contribute to the development of abstract art in Croatia.

Father and son would maintain a relationship of “productive rivalry.”⁸³ Dimitrije Bašičević would have many initial difficulties to accept the painting of his father, to the point of destroying his first works: “ as an expert, from the very first moment, i took a negative stance toward the quality of my father’s art. i personally destroyed all of his drawings, the earliest ones, and some paintings, as i judged them negatively. now, the gesture of mine does not appear very clever to me, but at that time, from the perspective of the hlebine painting school⁸⁴, my father’s drawings and paintings seemed to me as the saddest kind of painting possible [...] it took me several years to realize that whatever had seemed to me poor and disastrously bad in my father’s painting attempts was actually the form of ilija’s art, and from his very first picture, the first drawing, it was the very form which has made his painting art recognizable and which was sustained to the end.”⁸⁵

Indeed, the work of Ilija Bašičević, with its almost abstract parallel universe where the characters are transformed into signs, is situated at the opposite of the scenes of idyllic peasant life and agricultural lands perfectly rendered by Croatian naive artists.

⁸³Vladimir Kopicl, quoting Jane Kallir, in “Consultant’s Review,” Ilija’s World, p. 8. Dimitrije Bašičević notes in his anti-monography: “ there were moments or hours or days / when we both worked together in the same room in šid / father did his paintings and I my no art tablets / by the way my own father did not show an interest / in my work no looks no questions [...] / he would simply take my work and paint / over it his own picture without words or comments.” In Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, p. 90.

⁸⁴The Hlebine school is a naive painting movement founded in northeastern Croatia (province of Slavonia) in the 1930s and bringing together several painters of peasant origin (Ivan Generalić, Franjo Mraz and Mirko Virius among others). Its specificity is oil painting under glass, a technique that accentuated colors and produced clear and clean lines. This “school” was founded and promoted by the Croatian painter and illustrator Krsto Hegedušić (1901 – 1975) . Before the Second World War, Hlebine’s painters focused on the critical representation of the social condition, while after the war it was more the celebration of peasant life.

⁸⁵Quoted by Ivana Bašičević in The World as Depicted by Ilija,“ Ilija’s World, p. 11, from a letter by Dimitrije Bašičević to Nebojša Tomašević, Zagreb, May 11th, 1976, published in Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, p. 19.

THE ARTISTIC PRODUCTION OF ILIJA BAŠIČEVIĆ BOSILJ

The first painting by Ilija Bašičević dates from 1957, on the occasion of the feast of Saint Cosmas and Saint Damian (patron saints of doctors and surgeons). Made on a board found in the courtyard, the painting presents a body with two heads, thus transforming the two figures of saints.

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

The artist gives a short explanation regarding the double heads or two faces of his creatures, saying that he had “understood long before that people are scarves with two faces—claiming one thing today and another thing tomorrow.”⁸⁶ These two-faced hybrid creatures would henceforth symbolize the duality of human nature and the constant struggle between good and evil in his work.

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

Between 1957 and his death in 1972, he produced more than 2,000 works; this figure testifies to the fact that for him it was not a question of a “hobby,” but of a new activity which consumed him fully.

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

For some critics, the work of Ilija Bašičević knows no evolution; the shapes, the colours used remain the same; the cycles overlap without really changing from one theme to another. For others,⁸⁷ the figuration and the composition evolve over time. Initially, the artist did not use any colour for the backgrounds from which his figures stand out; gradually, he moved on to colour, then finally opted for gold coatings, probably inspired by the golden backgrounds of Byzantine icons. For the latter, sometimes he applies gold in thick layers; after a while, when a dry crust, a relief, forms, he might paint over it. Does the use of gold point to a transcendental function⁸⁸?

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

It is difficult to learn about life while to paint is easy you only have to begin and then it unwinds by itself one thing comes to fit in with another and when you finish a painting you realize that everything on it is many-coloured like in life and that each truth has two faces⁸⁹.

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

When it comes to the choice of colours, the artist takes a lot of freedom (cf. the Cow with Two Heads, 1958, with a green body and red horns). It is above all his peacocks (cf. Ilija’s Ambassador, 1970, with a peacock with two heads, or even the Enchanted Prince, 1963, where we see a peacock with a human face) which testify to an extraordinary palette of colours, an often exhilarating dynamism that unfolds in the representation of these animals. Dimitrije recounts in

his anti-monograph his father’s eclectic choices regarding colour, testifying to the latter’s ironic attitude:

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

[...] while painting my father would simply say “pass me the colour“ and to my question as to which one he would say “any one“ with this any one passed-to-him colour [...] if the painting was a sizeable one there was no place for the paint-tubes the colours were usually on a little side-table absorbed in work like during clover-reaping father would find the “colour-passer“ in whoever would be closest by⁹⁰

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

His works also bear witness to an incredible diversity of media used. Lacking canvases, the artist painted on boards found in his yard, or parts of an old door, household furniture, even walls. Even today, visitors can see the watercolours applied directly to the walls inside Ilija Bašičević’s house. One can, indeed, wonder if Bašičević painted on his house for lack of material or if this artistic approach testifies to the creation of a total environment (which is not without recalling other artists in the field of art brut, from the Czech Zdeněk Košek’s apartment to the houses or gardens of artists such as J.B. Murray, Mary T. Smith and a multitude of others...)

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

Although his work often has biblical overtones, Bašičević considered religion a private matter and attended church only on major religious holidays. “Indeed, it is fashionable today to claim that there is no God, but if people were sure of that they would be even worse!”⁹¹ In his works, religious insignia are associated with secular characters (cf. Mother Jevrosima, 1967, who was the mother of Prince Marko). Dimitrije Basičevic writes:

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

if I attempted to make an approximate formulation of father’s religion I would say that it was faith in eternity of nature which was close to him [...] in which the byzantine god was only an extra with the power of inertia built in the tradition cosmas and damian had the role of old slavic fetishes of household peace⁹²

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

Apart from religion, Bašičević is also influenced in his choice of subjects by the largely oral traditions of Serbian poetry, legends and history. He thus divides his work into several cycles, depending on the theme: Apocalypse, the Bible, History, Poetry and Folklore Legends, Flying People, Birds, Fish and Animals, as well as the Ilijada or A few thoughts of mine. The apocalypse returns quite frequently. For

example, Revelation ch. 19, A250, with an angel who seems to bless a giant bird and a little man with two faces under a kind of bell who seems to want to protect himself from the attack of birds. The artist proudly signs in red with his first name and the date, 1967. Then there are also Apocalyptic Horsemen from 1966, where Bašičević plays with two different backgrounds: while the winged horsemen, with one arm raised, seated on animals with two heads, are located inside the frame, on a white background, other animals and keys wander around in the red frame.

The image of the keys—which remains unexplained in light of the previously mentioned themes— often returns in the work of the artist. Is it a symbol that is supposed to allow us to discover the secret of the artist? The key changes colour, often it moves around in the air, sometimes in detached pieces... It floats, like the other characters, thus abolishing the law of gravity. One of the cycles bears the name of Ilijada; one would be tempted to go immediately in the direction of the Greek epic of Homer and an allusion to the war—superimposing the Trojan war with the two world wars experienced by the artist. Nevertheless, it is presumably about the creation of his own world, the name of which derives from his own—Ilija/Ilijada, a heavenly place which counterbalances the horrors of the Apocalypse:

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

ilijada is a planet of love love locked in keys of its own symbols but also not locked and all the encounters of archangels are encounters of lovers the ritual of flower gifts is perhaps one of the first patterns of love in ilija’s opus⁹³

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

The artist transposes in this place also his street, Džigura⁹⁴, with his neighbours—which we see elsewhere in the Party on Džigura (1962); moreover, it is interesting that they are not all two-faced.

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

We have encountered the creation of an ideal place/island/planet/world in several artists’ work among those gravitating more or less in the field of art brut (cf. Achilles G. Rizzoli, who groups together his palaces in his own version of the universal exhibition entitled Y.T.T.E.—Yield to Total Elation—to finally transpose them in the heaven in his last opus A.C.E.—Achilles Celestial Extravag(r)anza). It is not easy to situate Ilijada. Even if we can think of it as a planet; when looking for example at the image entitled Hunt at Ilijada (1962-1963), we rather have the impression that the hunters are under the water, through the use of the blue background and the animal—a seahorse?—whom they are preparing to kill with a kind of harpoon. Kesenija on Ilijada (1964) is more of a result of his use of oil paint, featuring a lthicker relief, on which we can find a central figure, a winged queen, and a double-faced figure on a peacock on the left and another with a key on the right side of the painting.

Another way in which Ilija Bašičević structures his images, whether in the Ilijada cycle or elsewhere, are the so-called “paje,”⁹⁵ sinuous lines that we find for example in the painting entitled Little Executioner (1958). Here the “paje” also function as possible traces of blood: we see the executioner who is preparing, with a big smile, to cut off the head of his victim, lying on his knee, also smiling. . . Regarding the themes drawn from Serbian history, the artist is

particularly interested in the Battle of Kosovo, a battle which in 1389 opposed the coalition of Balkan Christians to the Ottoman Empire; this battle is a source of national pride for Serbs symbolizing the heroism and courage of the fighters. There is also the story of Prince Marko Mrnjavčević (c. 1335 – 1395), immortalized by Serbian folklore as the protector of the weak, who fought injustice as well as Turkish forces at the start of the Ottoman occupation.⁹⁶ He is also the founder of Saint Dimitri’s Monastery near Skopje, better known as “Marko’s Monastery;” completed in 1376. Marko inspired the work entitled Prince Marko Says to whom the Kingdom Belongs (1968) where one sees a central character floating in the air addressing other winged characters (the Serbian nobility, who were fighting the central power?). The artist does not draw on random folk legends; he seems preoccupied with the fight between good and evil, whether on this earth or in the hereafter.

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

Animals form a large part of his work; often they have an allegorical function (cf. the Two-Headed Lion, 1960, who seems to represent a king, thanks to the presence of a crown which floats above one of its heads; below we find “grass” with keys-flowers-royal insignia). They also reflect the interdependence of the human and natural worlds.

Ilija Bašičević, The World as Depicted by Ilija, 1957

^[1] Quoted in Ilija’s World, p. 22.

^[2] Ivana Bašičević, “The World as Depicted by Ilija,” in Ilija’s World, p. 13.

^[3] “Gold now becomes the colour of celebration, and the mediating conduit to a transcendent dimension [...] Almost every colour in Bosilj’s palette [...] induces that characteristic mood of extravagant festivity, which is central to the Bosilj effect.” Roger Cardinal, “Ground, Figure, Sublimation: The Paintings of Ilija Bosilj,” in Ibid., p. 45.

^[4] Quoted in Ibid., p. 25.

^[5] Ibid., p. 27.

^[6] Ibid., p. 28.

^[7] Dimitrije Bašičević Mangelos, Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, p. 78.

EXHIBITIONS AND THE “BOSILJ AFFAIR”

In the 1950s, Yugoslavia experienced the renaissance of naïve art. Although social realism was promoted as the official style, the artist Krsto Hegedušić sought to revive peasant traditions. In opposition to the “decadent” modernism of the West and in line with nationalist spirit, this renaissance was tolerated, even encouraged by the communist regime. Dimitrije Bašičević became one of its most fervent defenders. He organized exhibitions of major figures, such as Emerik Feješ (1904 - 1969), Ivan Generalić (1914 - 1992), Ivan Rabuzin (1921 - 2008), Matija Skurjeni (1898 - 1990), first in the Gallery of the Peasant Art (which became the Gallery of Primitive Arts and in 1994 the Croatian Museum of Naive Art). The conflict between Dimitrije Bašičević and Krsto Hegedušić (his superior at the Modern Gallery of the Yugoslav Academy of Arts and Sciences in the 1950s) was the settling of scores linked to the economic and politico-cultural market of the naive art. Hegedušić defended and represented the model of naive art as it was conceived in the production of Zemlja, a socially oriented group, during the two world wars, and the practice of the Hlebine school. Bašičević advocated the search for authenticity. At the same time, the conflict was rooted more deeply in the search for a new definition of contemporary art, which had nothing to do with socialist realism and the modernism put in place by the bureaucrats, but with the desire of neo-avant-garde practices. The “Bosilj Affair” was the tip of the iceberg, a complex clash between different centers of power. Dimitrije Bašičević, with his desire for anonymity for his own artistic practice, would have added another dimension to the affair.⁹⁷

Ilija Bašičević’s work was exhibited individually for the first time by art historian Mirjana Gvozdanović⁹⁸; the works were attributed to Ilija “Bosilj” “a poor painter, aged 59, father of nine children, living in a house where the roof is collapsing, in a village somewhere near Niš.”⁹⁹

His work gained international recognition with the general public following its presentation at the exhibition De l’usthof der naïeven at the Boijmans van Beuningen museum in Rotterdam in 1964 and the same year in Le monde des Naïfs at the Musée national d’art moderne in Paris.¹⁰⁰

⁹⁷Dimitrije Bašičević created under the name “Mangelos,” separating his creation from his career as a curator and art critic.

⁹⁸Ilija Bosilj, Radnički univerzitet «Đuro Salaj», Belgrade, 1963.

⁹⁹Niš is Serbia’s third largest city, after Belgrade and Novi Sad, and an important industrial center. In Sava Dautović, U poseti poznatom srpskom naivcu Iliji Bosilju — Ikone naivnosti, Mladost, Zagreb, 6. XI 1969, p. 18-19.

¹⁰⁰See Oto Bihalji-Merin, De l’usthof der naïven, Rotterdam, museum of Boijmans van Beuningen, 1964 and Jean Cassou (ed.), Le monde des Naïfs, Paris, Musée national d’art moderne, 1964.

¹⁰¹Nebojša Milenković, “The Painting Art of Ilija Bašičević Bosilj,” in Ilija’s World, p. 24.

It features his masterpiece, Noah’s Ark (Nojeva barka, 1963); we see a brown boat on a white background, with a central figure with two faces, bearded, and several animals, including a peacock with a crown. The signature “Ilija” is in the center, above the boat. It was also at this time that Jean Dubuffet chose seven works for his collection of Art Brut.

It was after the first exhibitions of Ilija “Bosilj” in Rotterdam and Paris that journalists wanted to identify the artist. They travelled to Niš and to the surrounding villages, even to the psychiatric hospital in Toponica; they asked the local police for help and published the photo from the Parisian catalog with the title “Wanted.” It was the Duga newspaper, which went the farthest of all; the journalist Gordana Majstorović published a series of articles entitled “In search of the mysterious naive artist Duga discovered who is behind the name Ilija Bosilj.”¹⁰¹

The identity of the artist ended up being revealed, especially since Ilija Bašičević did not hide the fact that he started painting, discussing the topic with his neighbors in Šid: “I do not wish anonymity, for one’s life is much too short.”¹⁰² On December 20th, 1965, Ilija Bašičević had to prove, at the request of the committee of the Council for Education and Culture of the Assembly of the city of Zagreb, that he was the author of his works by painting in front of the committee.¹⁰³ At the end of this ordeal, he would receive a certificate with a stamp from the Zagreb City Assembly that confirmed his own artistic identity. Bašičević would blame this affair on his son Dimitrije, who seemed to have wished to protect his father from any political conflict,¹⁰⁴ which is why he asked him to create under the pseudonym “Bosilj” in the first place. Dimitrije wanted his father to create under an invented name because he wanted his creation to be judged solely on an artistic basis, unrelated to his own career as an art historian, curator and artist.

It is not surprising that this was not the end of suspicions and a new campaign to discredit the artist saw the day.¹⁰⁵ Ilija Bašičević responded with a decision to bequeath part of his work to his native town: “I believe that this modest contribution of mine will help the young; and perhaps the future ones to have a bit more of what I personally missed so much, and that is culture.”¹⁰⁶ Šid opened its own museum of naive art—Ilijanum—in honor of its most famous resident on December 6th, 1970.¹⁰⁷

During the third Bratislava Triennial of Naive Art, INSITA in 1972, Bašičević posthumously received a special award from the international jury for his creation in the field of naive and outsider art. Since then, monographic and collective exhibitions have multiplied, in Serbia and abroad (only by way of example, St. Etienne Gallery in New York, 2006, Turbulences dans les Balkans at the Halle Saint-Pierre in 2017-2018 and many others¹⁰⁸).

Today, the works of Ilija Bašičević circulate (cf. the photo of Sofia Loren with the work of Bašičević behind her); a real exchange seems to have existed for example with Pietro Ghizzardi (cf. the portrait of Ghizzardi present in Ilija’s house). Apart from the collection of the Ilijanum Museum, his works are mainly kept in the Charlotte Zander Collection, Germany. Ilija Bašičević is also represented in the collection of the Center Pompidou.

The work Bašičević Bosilj raises many questions. Is it a personal conversation with God, a meditation, a reflection on the fight between angels and demons? Does the key function as a kind of mystery, symbolizing the insoluble co-existence of Good and Evil? Does the use of gold allude to a process of alchemical or transcendental metamorphosis aimed at the realization of the “philosopher’s stone”—great Work—or personal enlightenment? Does the artist assume the creation of a new parallel world—Ilijada—and in this sense would be close to some great artists of art brut, such as Adolf Wölfli or Achilles G. Rizzoli? In this case, it would not be a personal conversation with God, but the artist himself would be the ultimate creator... Moreover, it seems to us that his work communicates—despite the representation of human duplicity—a message of universal love, which demonstrates a certain affinity with, for example, Anselme Boix-Vives, another creator of art brut, of Catalan origin, who strives to spread the message of peace through his work. We could also recall the aspect of the “joyful,” exhilarating apocalypse, which would link the production of Ilija Bašičević Bosilj to the creation of the Croatian artist Janko Domsic. Then, graphically, one could find certain resemblances with the characters of the Italian Carlo Zinelli (cf. treatment of the face and the human figure). The list might go on, but the purpose of this short paragraph is not to categorize the work of Ilija Bašičević, rather to demonstrate the multiplicity of families in which his work finds an echo.

What is certain is that Ilija Bašičević Bosilj is not a naive painter. The fireflies are not dead, as Georges Didi-Huberman says, they survive thanks to the light of the artistic productions of artists like Ilija, give us hope in the future of humanity, despite everything. It is therefore important, even necessary, “to open our eyes in the night, to move around without rest, to set out again in search of fireflies.”¹⁰⁹

¹⁰²Ibid., p. 24.

¹⁰³On this occasion, the artist produced a painting entitled The Winged Queen (Krilata Kraljica), which can be seen at the Ilijanum Museum in Šid. The painting, on which he worked for three hours, remains unfinished. Apart from his signature, it contains this note next to his signature: “I worked on this painting in front of the Zagreb committee in 1965, Ilija Bosilj.”

¹⁰⁴After the discovery of the real author, a group of artists would demand Dimitrije Bašičević’s resignation from his post of the director of the Gallery of Primitive Arts. Others would persist in thinking that the author was Dimitrije himself or his brother, doctor Vojin Bašičević, while a third group maintained that it was Slavica Radmanović, Vojin’s six-year-old patient. In Ibid., p. 24.

¹⁰⁵Ibid., p. 25.

¹⁰⁶Letter from Ilija Bašičević Bosilj to the Assembly of Šid, November 3rd, 1970, in Dimitrije Bašičević Mangelos, Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, p. 15.

¹⁰⁷Dimitrije Bašičević Mangelos, Moj otac Ilija — nacrt za antimonografiju, p. 15. According to the same source, the museum has 317 works by Ilija Bašičević as well as works by other artists.

¹⁰⁸For more complete list of exhibitions, see Ilija’s World, p. 209-210.

¹⁰⁹Georges Didi-Huberman, Survivance des lucioles, p. 41.

Зачарани принц, 1963
Le prince enchanté, 1963
Enchanted Prince, 1963

“KESENIJA”

iz ranih šezdesetih godina
doplovila je iz mahabharate i ramajane
u nekom brodilju od metaforičnog sna
u ilijadu središnja figura krilate utvare bez lica
s rukama ukrštenim na prsima
asocira neko iščekivanje do nogu joj prilazi i
kao da je raskriljenim krilima pozdravlja
dvolična ptica koja bi mogla biti neka kraljevska
s leve strane jahač na ptici s uzdignutom rukom
pozdrava blagoslova ili poziva
to se ne bi moglo reći za drugog jahača
taj jaše na dvoglavu konju s mačem u jednoj
a s ključem u drugoj ruci obe su ruke uzdignute
ali kao da je mač objašnjenje ključa u drugoj ruci
to je manje cvet a više topuz
ako je tako a na to ukazuje još niz drugih slika
cvet i buzdovan su dva izraza istog oblika
ta forma uopšte otkriva ponešto od filozofije
seljaka koji je u mahabharati nalazio svoje zadovoljstvo
ili tražio istinu

from the early sixties
sailed from mahabharata and ramayana
in some metaphorical dream vessel
into the iliad the central figure a faceless winged phantom
with arms crossed on its chest
suggests anticipation it is approached near its feet
and greeted it seems by the widespread wings
of a twofaced bird which could be royal
on the left the rider on the bird with his hand raised
greetes blesses or invites
which could not be said of the other rider
who rides a two-headed horse with a sword in one hand
and a key in the other both hands are raised
but it seems that the sword interpretes the key in the other hand
it is less like a flower and more like a mace
if it is so and many other paintings support that view
the flower and the mace are two expressions of the same form
that form in general reveals something about the philosophy
of the peasant who searched for pleasure in mahabharata
or searched for the truth

du début des années soixante
arriva de mahabharata et de ramayana
à bord d'une embarcation faite de rêve métaphorique
à iliade la figure centrale du fantôme ailé sans visage
les bras croisés sur la poitrine
suggérant une attente arrive jusqu'à ses pieds
et comme le saluant
l'oiseau à deux faces qui pourrait être un royal
du côté gauche le cavalier montant un oiseau le bras
levé en signe de salutation de bénédiction ou d'appel
on ne pourrait pas en dire autant de l'autre cavalier
montant celui-ci monte un cheval bicéphale
l'épée dans une main et la clé dans l'autre
les deux bras en l'air mais
comme si l'épée était l'explication de la clé dans l'autre
main c'est moins la fleur et plus une massue
que cela soit ainsi indique une série d'autres images
la fleur et la massue sont deux expressions de la même forme
cette forme en général décèle un peu de la philosophie
du paysan qui trouvait dans mahabharata son plaisir
ou bien il cherchait la vérité.

mangelos

▲
Кесенија на Илијади, 1964, уље на платну,
67 x 172 цм, инв. бр. 137, Музеј Илијанум, Шид
Kesenija à Iliade, 1964, huile sur toile,
67 x 172 cm, Numéro d'inventaire 137,
Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
Kesenija on Iijada, 1964, oil on canvas,
67 x 172 cm, No. 137, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

Алиша

◀
Скица
Esquisser
Sketch

▲
Скица
Esquisser
Sketch

Paris, le 3 octobre 1963

Madame Mirjana GVOZDANOVIC
Kuzmanovska 30/I
BELGRADE

Y O U G O S L A V I E

Chère Madame,

J'ai bien tardé à vous écrire et je vous prie de me le pardonner. J'ai regretté de ne pas vous avoir rencontré lorsque vous êtes venue à Paris et j'ai appris les déplérables circonstances qui vous ont conduites à écourter votre séjour.

J'ai été émerveillé par les peintures de Ilija Basilj que vous avez si aimablement apportées pour qu'elles prennent place dans nos collections. Et j'ai été aussi émerveillé par votre gentillesse et votre générosité.

Ces peintures de Ilija sont été mises sous verre et encadrées; elles sont maintenant à nos murs et nous en sommes très heureux.

Notre ami M. Slavko Kopac a fait une traduction en français du texte que vous avez bien voulu rédiger pour notre documentation. Nous comptons utiliser ce texte ultérieurement dans les publications que nous préparons et où nous voudrions faire figurer une petite monographie sur ce cas très spécialement intéressant d'Ilija Basilj.

J'aimerais beaucoup vous inscrire au nombre des membres de notre association de l'Art Brut. Il est actuellement d'une soixantaine. Voulez-vous l'accepter? Il n'y a aucune cotisation à verser.

Il me semble qu'il serait légitime que je fasse tenir quelque petite somme d'argent pour Ilija en rémunération de ses peintures. Je voudrais bien le faire. Toutefois, je suis perplexé sur les possibilités d'envoyer de l'argent de France en Yougoslavie. C'est probablement impossible. Mais je pourrais vous faire remettre cette somme à l'occasion d'un de vos voyages ultérieurs à Paris. Car j'espère bien que vous reviendrez sans tarder dans notre ville et que j'aurai le plaisir de faire connaissance avec vous.

Je vous fais envoyer quelques brochures concernant mes propres travaux dans l'espoir qu'elles vous intéresseront.

Je vous prie de croire, chère Madame, à mes sentiments très reconnaissants et très dévoués.

Jean Dubuffet

Париз, 3. октобар 1963.

ГОСПОЂА МИРЈАНА
ГВОЗДАНОВИЋ
КУМАНОВСКА 30/И
БЕОГРАД
ЈУГОСЛАВИЈА

Драга Госпођо,

Дуго Вам нисам писао и молим Вас да ми то опростите. Жао ми је што се нисмо срели кад сте били у Паризу, а сазнао сам и за жалосне околности које су Вас натерале да скратите Ваш боравак.

Био сам одушевљен сликама Илије Босиље које сте били толико љубазни да донесете и предате их у нашу збирку. А био сам такође одушевљен Вашом љубазношћу и Вашом великодушношћу.

Илијине слике су застакљене и урамљене и сада се налазе на нашим зидовима што нас чини изузетно срећним.

Наш пријатељ, господин Славко Копач, превео је на француски текст који сте Ви написали за нашу документацију. Имамо намеру да тај текст искористимо и за наше публикације које су у припреми и у којима бисмо желели да направимо места за једну малу монографију о занимљивом случају Илије Босиље.

Волео бих да Вас упишем међу чланове нашег удружења Арт Брут. Тренутно нас има шездесетак. Да ли бисте то прихватили? Никаква чланарина се не наплаћује.

Чини ми се исправним да одвојим извесну количину новца за Илију као надокнаду за његове слике. Заиста бих желео то да урадим. Ипак, сумњам у могућност слања новца из Француске у Југославију. Вероватно је немогуће. Али бих могао Вама да дам ту суму приликом Вашег наредног путовања у Париз, јер се искрено надам да ћете опет доћи у наш град и да ћу имати задовољство да Вас упознам.

Шаљем Вам неколико брошура о мојим радовима у нади да ће пробудити Ваше интересовање.

Уз изразе дубоке и верне захвалности, драга Госпођо, молим Вас да примите моје искрене поздраве.

Жан Дибифе

Paris, le 3 octobre 1963

MADAME MIRJANA
GVOZDANOVIC
KUMANOVSKA 30/L
BELGRADE
YUGOSLAVIE

Chère Madame,

J'ai bien tardé & vous écrire et je vous prie de me le pardonner. J'ai regretté de ne pas vous avoir rencontrée lorsque vous êtes venue à Paris et j'ai appris les déplorables circonstances qui vous ont conduite à écourter votre séjour.

J'ai été émerveillé par les peintures de Ilija Bosilj que vous avez si aimablement apportées pour qu'elles prennent place dans nos collections. Et j'ai été aussi émerveillé par votre gentillesse et votre générosité.

Ces peintures de Ilija sont été mises sous verre et encadrées ils sont maintenant à ne smurs se quie nous rend très heureux.

Notre ami M. Slavko Kopač a fait une traduction en français du texte que vous avez bien voulu rédiger pour notre documentation. Nous comptons utiliser ce texte ultérieurement dans les publications que nous préparons et cû nous vondrions faire figurer une petite monographie sur ce cas très spécialement intéressant d'Ilija Bosilj.

J'aimerais beaucoup vous inscrire au nombre des membres de notre association de l' Art Brut. Il est actuellement d' uns sixantaine. Voulez-vous l' accepter? Il n' y a nueuna cotiastion à verser.

Il me semble qu' il serait légitime que je famme tenir quelque petite somme d' argent pour Ilija en rémunération de cea peintures. Je voundrais bien le faire. Toutefois, je suis perplexe sur les possibilités d' envoyer de l' argent de France en Yougoslavie. C' est probablement impossible. Main je pourrais vous fais rematire cette soune à l' occasion d' un de ves voyages ultérieurs à Paris. Car j' espère bien que vous reviendrez sans tarder dans notre ville et que j' anrai le plaisir de faire connaissance avec vous.

Je vous fais envoyer quelquez brochures concernant mes propres travaux dans l' espoir qu' alles vous ihtéresantrunt.

Ja vous pris de croire, ebére Madame, à mes sentiments très reconnaissants et très dévoués.

Jean Dubuffet

Paris, 3rd October, 1963

MADAME MIRJANA
GVOZDANOVIĆ
KUMANOVSKA 30/I
BEOGRAD
YUGOSLAVIA

Dear Madame,

It has been for a long while since I wrote to you, and I beg of you to fogive me. I do regret not meeting you during your stay in Paris, and I have heard of the sad circumstances that made you shorten your visit.

I was delighted with the paintings by Ilija Bosilj that you were so kind to bring in and contribute to our collection. And your personal kindness and generosity delighted me likewise.

Ilija's paintings have been glassed and framed, and now they are placed on our walls, which makes us extremely happy.

Our friend, Mr. Slavko Kopac, has translated into French the text you wrote for our archive. We intend to use the writing in the publications we are now preparing, wherein we would like to include a little monograph about the engrossing case of Ilija Bosilj.

What I desire is to enter your name in the membership list of our Art Brut Association. At the moment, there are about sixty of us. Are you willing to accept that? No fees are requested.

It seems to me appropriate that I define an amount of money for Ilija as a recompense for his paintings. I truly want to do that. However, I have some doubts regarding the possibility to send money from France to Yugoslavia. That is probably impossible. However, I could give the amount to you during your next trip to Paris, for I sincerely hope that you will come to our city again and that I shall have the pleasure of being introduced to you.

I am sending you several brochures about my works in the hope that they may rouse your interest.

It is with deep and faithful gratitude, dear Madame, that I ask you to take my sincere regards,

Jean Dubuffet

A handwritten signature in red ink, consisting of the letters 'U', 'u', 'j', and 'A.' written in a cursive, somewhat stylized script.

▲
Долазак космонаута на Месец, 1965, уље на платну,
50 x 67 cm, инв. бр. 1605, МНМУ
Alunissage des cosmonauts, 1965, huile sur toile,
50 x 67 cm, Numéro d'inventaire 1605, MANM
Arrival of Cosmonauts on the Moon, 1965, oil on canvas,
50 x 67 cm, No. 1605, MNMA

▲
Мис Илијаде, 1969, уље на лесониту, 115 x 120 cm, инв. бр. 1606, МНМУ
Miss Ilijada, 1969, huile sur aggloméré, 115 x 120 cm,
Numéro d'inventaire 1606, MANM
Miss Iliade, 1969, oil on hardboard, 115 x 120 cm, No. 1606, MNMA

Весели краљеви, уље на дасци,
45 x 55 cm, инв. бр. 46, ОБМ
Rois joyeux, huile sur planche,
45 x 55 cm, Numéro d'inventaire 46, ОБМ
Joyful Kings, oil on board,
45 x 55 cm, No. 46, ОБМ

Животиње у рају, 1969, уље на лесониту,
122 x 75 cm, инв. бр. 70, ОБМ
Animaux au paradis, 1969, huile sur aggloméré,
122 x 75 cm, Numéro d'inventaire 70, ОБМ
Animals in Heaven, 1969, oil on hardboard,
122 x 75 cm, No. 70, ОБМ

Астронаути, уље на шпер плочи,
42 x 48 cm, инв. бр. 20, ОБМ
*Astronautes, huile sur contreplaqué,
42 x 48 cm, Numéro d'inventaire 20, ОБМ*
Astronauts, oil on plywood,
42 x 48 cm, No. 20, ОБМ

Марко казује царство, 1968, уље на лесониту,
58 x 103 cm, инв. бр. 78, Музеј Илијанум, Шид
*Marko prédit à qui l'empire appartiendra,
1968, huile sur aggloméré, 58 x 103 cm,
Numéro d'inventaire 78, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid*
Marko tells to whom the Kingdom belongs,
1968, oil on hardboard, 58 x 103 cm, No. 78,
The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

u

a

u

u

Marko Karić autograph 1968

▲
 Лов на Илијади, 1962/3, уље на дрву,
 84 x 150 цм, инв. бр. 143, Музеј Илијанум, Шид
 Chasse en Iliade, 1962-3, huile sur bois,
 84 x 150 cm, Numéro d'inventaire 143,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Hunt on Ilijada, 1962-3, oil on wood,
 84 x 150 cm, No. 143, The Museum of Naive
 Art Ilijanum, Šid

►
 Дволични Антоније, 1963, уље на платну,
 115,5 x 83,5 цм, инв. бр. 123, Музеј Илијанум, Шид
 Antoine l'Hyrocrite, 1963, huile sur toile,
 115,5 x 83,5 cm, Numéro d'inventaire 123,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Twofaced Antonije, 1963, oil on canvas,
 115,5 x 83,5 cm, No. 123, The Museum of Naive
 Art Ilijanum, Šid

▲
 Усуд, 1969, уље на лесониту,
 146 x 100 цм, инв. бр. 90, Музеј Илијанум, Шид
 Destin, 1969, huile sur aggloméré,
 146 x 100 cm, Numéro d'inventaire 90,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Fate, 1969, oil on hardboard,
 146 x 100 cm, No. 90, The Museum of Naive
 Art Ilijanum, Šid

▲
 Апокалипса гл. 19, 17-18, 1967,
 уље на лесониту, 125 x 102 цм, инв. бр. 38,
 Музеј Илијанум, Шид
 Apocalypse, ch. 19, 17-18, 1967,
 huile sur aggloméré, 125 x 102 cm,
 Numéro d'inventaire 38, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Apocalypse ch. 19, 17-18, 1967,
 oil on hardboard, 125 x 102 cm, No. 38,
 The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

▲
 Тророги морски коњиц, 1964, уље на стаклу,
 31 x 16 cm, инв. бр. 226, Музеј Илијанум, Шид
 Le Cheval de mer tricorne, 1964,
 huile sur verre, 31 x 16 cm, Numéro d'inventaire 226,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Three-horned Sea Horse, 1964, oil on glass,
 31 x 16 cm, No. 226, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

▲
 Зелени морски коњиц, 1960, уље на стаклу,
 43 x 20 cm, инв. бр. 227, Музеј Илијанум, Шид
 Le Cheval de mer vert, 1960, huile sur verre, 43 x 20 cm,
 Numéro d'inventaire 227, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Green Sea Horse, 1960, oil on glass,
 43 x 20 cm, No. 227, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

▲
 Плес морских коња, 1969, уље на лесониту,
 70 x 100 cm, инв. бр. 141, Музеј Илијанум, Шид
 Danse de chevaux de mer, 1969, huile sur aggloméré,
 70 x 100 cm, Numéro d'inventaire 141,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Dance of Sea Horses, 1969, oil on hardboard,
 70 x 100 cm, No. 141, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

▲
 Илијин амбасадор, 1970, уље на дрву,
 120 x 110 цм, инв. бр. 144, Музеј Илијанум, Шид
 L'Ambassadeur d'Ilija, 1970, huile sur bois, 120 x 110 cm,
 Numéro d'inventaire 144, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Ilija's Ambassador, 1970, oil on wood, 120 x 110 cm, No. 144,
 The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

▲
 Посело на Џигури, 1962, уље на картону,
 67 x 96 цм, инв. бр. 122, Музеј Илијанум, Шид
 La fête à Dzigoura, 1962, huile sur carton, 67 x 96 cm,
 Numéro d'inventaire 122, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Party in Dzigura, 1962, oil on cardboard, 67 x 96 cm,
 No. 122, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

▲ Мали Мојсило, 1963, уље на картону,
24 x 19 cm, инв. бр. 124, Музеј Илијанум, Шид
Le Petit Mojsilo, 1963, huile sur carton, 24 x 19 cm,
Numéro d'inventaire 124, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
Little Mojsilo, 1963, oil on cardboard, 24 x 19 cm,
No. 124, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

► Мали усуд, 1965, уље на лесониту,
38 x 18 cm, инв. бр. 71, Музеј Илијанум, Шид
Le petit Destin, 1965, huile sur support dur, 38 x 18 cm,
Numéro d'inventaire 71, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
Little Fate, 1965, oil on hardboard, 38 x 18 cm, No. 71,
The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

Јевросима мајка, 1967, уље на лесониту,
81 x 55 cm, инв. бр. 81, Музеј Илијанум, Шид
*La mère Jevrosima, 1967, huile sur aggloméré,
81 x 55 cm, Numéro d'inventaire 81, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid*
Mother Jevrosima, 1967, oil on hardboard,
81 x 55 cm, No. 81, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

Коњаник и краљ, 1969, уље на папиру,
25 x 32 cm, инв. бр. 134, Музеј Илијанум, Шид
*Le Cavalier et le Roi, 1969, huile sur papier,
25 x 32 cm, Numéro d'inventaire 134,
Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid*
Horseman and King, 1969, oil on paper,
25 x 32 cm, No. 134, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

Троглави Арапин, 1963, уље на стаклу,
28 x 37 cm, инв. бр. 77, Музеј Илијанум, Шид
*L'Arabe tricéphal, 1963, huile sur verre,
28 x 37 cm, Numéro d'inventaire 77,
Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid*
Three-headed Arab, 1963, oil on glass,
28 x 37 cm, No. 77, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

▲ Мали ктитори, 1964, уље на лесониту,
22 x 13 cm, инв. бр. 96, Музеј Илијанум, Шид
Les petits fondateurs, 1964, huile sur aggloméré,
22 x 13 cm, Numéro d'inventaire 96, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
Little Founders, 1964, oil on hardboard,
22 x 13 cm, No. 96, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

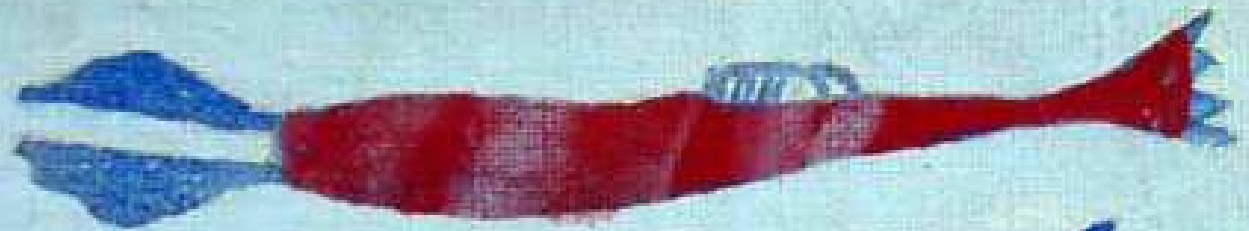
► Југовића мајка, 1967, уље на лесониту,
46 x 35 cm, инв. бр. 93, Музеј Илијанум, Шид
La mère des Jugović, 1967, huile sur aggloméré,
46 x 35 cm, Numéro d'inventaire 93, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
Mother of the Jugovics, 1967, oil on hardboard,
46 x 35 cm, No. 93, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

Мали целат, 1958, уље на платну,
 39 x 26 cm, инв. бр. 133, Музеј Илијанум, Шид
 Le petit bourreau, 1958, huile sur toile,
 39 x 26 cm, Numéro d'inventaire 133,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Little Executioner, 1958, oil on canvas,
 39 x 26 cm, No. 133, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

Псонглави и јахач, 1968, уље на дрву,
 28 x 56 cm, инв. бр. 83, Музеј Илијанум, Шид
 Le Cynocéphal et le Cavalier, 1968, huile sur bois,
 28 x 56 cm, Numéro d'inventaire 83,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Dog-headed and Rider, 1968, oil on wood,
 28 x 56 cm, No. 83, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

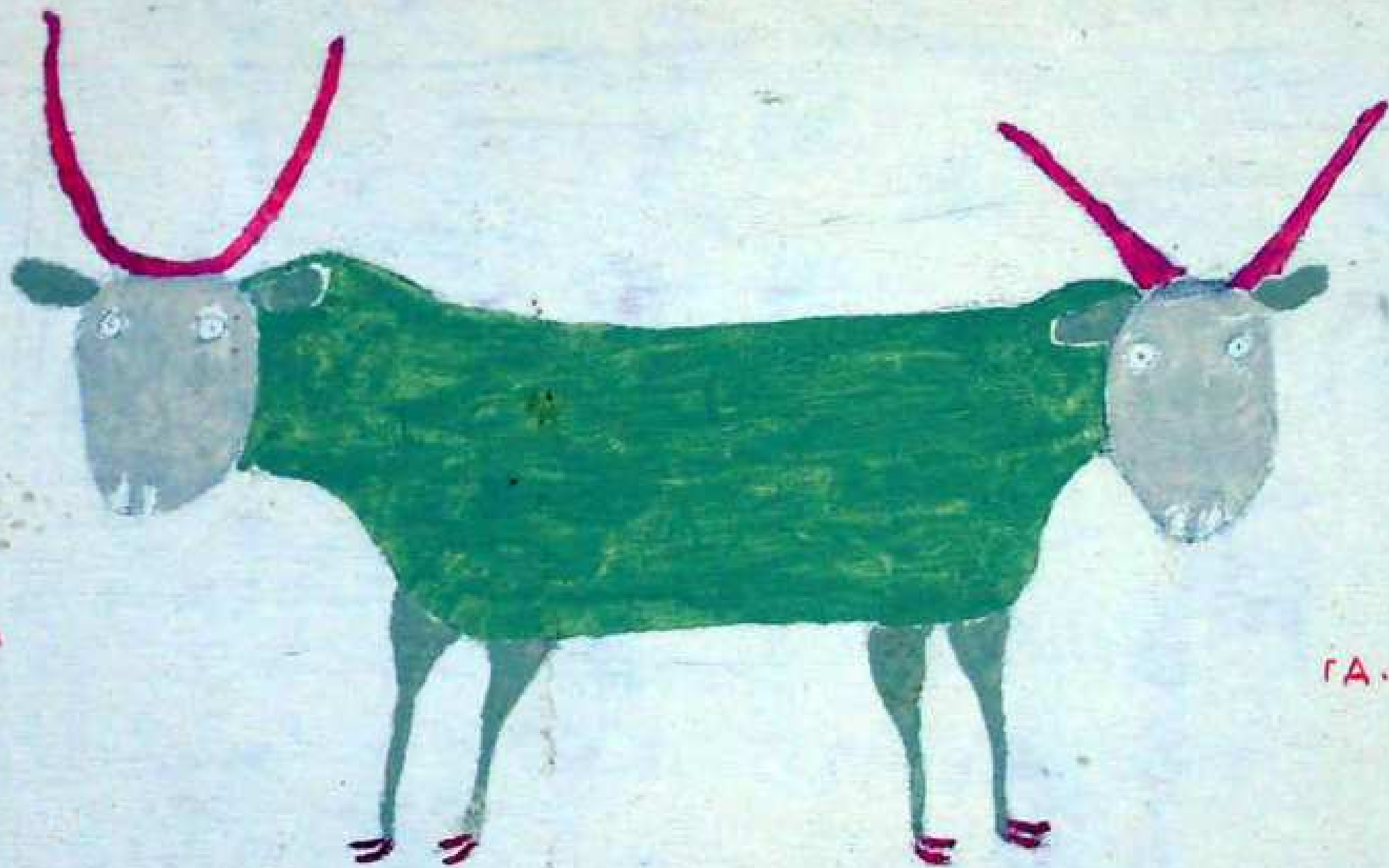
Шест риба, 1958, уље на дрву,
 23 x 43 cm, инв. бр. 241, Музеј Илијанум, Шид
 Six poissons, 1958, huile sur bois,
 23 x 43 cm, Numéro d'inventaire 241,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Six Fishes, 1958, oil on wood, 23 x 43 cm,
 No. 241, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

И л и л и А

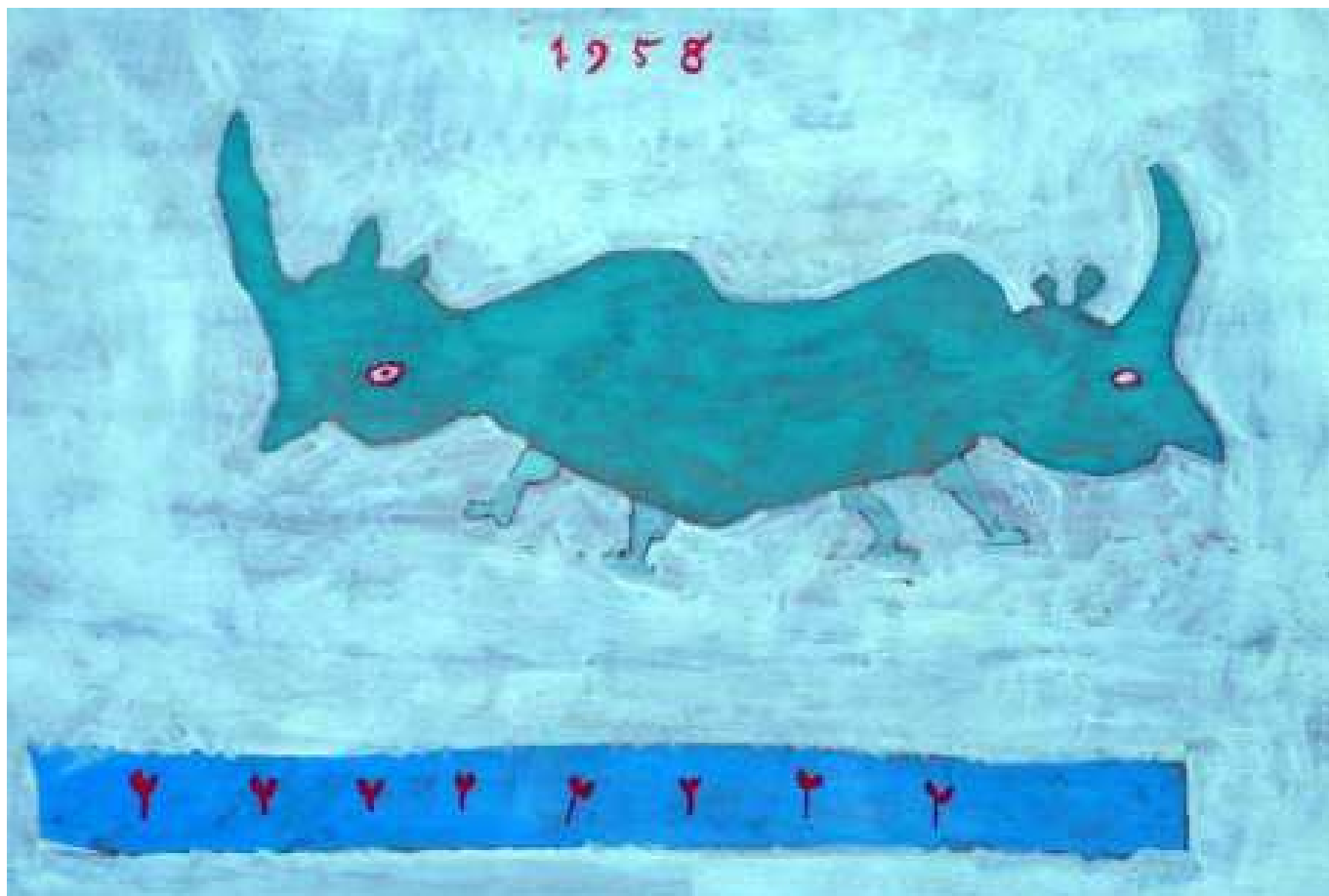

7.958.

ИЛИЈА

ГА. 1958.

Двоглава крава, 1958, уље на дрву,
 27 x 43 cm, инв. бр. 208 Илијанум, Шид
 La vache bicéphale, 1958, huile sur bois,
 27 x 43 cm, Numéro d'inventaire 208,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Two-headed Cow, 1958, oil on wood,
 27 x 43 cm, No. 208, The Museum of Naive
 Art Ilijanum, Šid

Двоглави носорог, 1958, уље на дрву,
 24 x 28 cm, инв. бр. 210, Музеј Илијанум, Шид
 Le Rhinocéros bicéphal, 1958, huile sur bois,
 24 x 28 cm, Numéro d'inventaire 210,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Two-headed Rhino, 1958, oil on wood,
 24 x 28 cm, No. 210, The Museum of Naive
 Art Ilijanum, Šid

Двоглави лав, 1960, уље на секуриту,
 31 x 58 cm, инв. бр. 211, Музеј Илијанум, Шид
 Le lion bicéphal, 1960, huile sur verre trempé,
 31 x 58 cm, Numéro d'inventaire 211,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Two-headed Lion, 1960, oil on securitte,
 31 x 58 cm, No. 211, The Museum of Naive
 Art Ilijanum, Šid

▲
 Двоглави коњ, 1960, уље на секуниту,
 32 x 58 cm, инв. бр. 212, Музеј Илијанум, Шид
 Le cheval bicéphal, huile sur verre trempé 1960,
 32 x 58 cm, Numéro d'inventaire 212,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Two-headed Horse, 1960, oil on securitte,
 32 x 58 cm, No. 212, The Museum of Naive
 Art Ilijanum, Šid

◀
 Јахачи из Апокалипсе, 1966, уље на лесониту,
 93 x 70 cm, инв. бр. 27, Музеј Илијанум, Шид
 Les cavaliers de l'apocalypse, 1966, huile sur aggloméré,
 93 x 70 cm, Numéro d'inventaire 27,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 Riders of the Apocalypse, 1966, oil on hardboard,
 93 x 70 cm, No. 27, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

▶
 Помрачење сунца, 1961/2, уље на платну,
 145 x 242 cm, инв. бр. 1,
 Музеј Илијанум, Шид
 L'Éclipse solaire, 1961-2, huile sur aggloméré,
 145 x 242 cm, Numéro d'inventaire 1,
 Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
 The Eclipse, 1961-2, oil on canvas,
 145 x 242 cm, No. 1, The Museum of Naive
 Art Ilijanum, Šid

КАТАЛОГ

1. Долазак космонаута на Месеци, 1965, уље на платну, 50 x 67 цм, инв. бр. 1605, МНМУ
2. Мис Илијаде, 1969, уље на лесониту, 115 x 120 цм, инв. бр. 1606, МНМУ
3. Весели краљеви, уље на дасци, 45 x 55 цм, инв. бр. 46, ОБМ
4. Животиње у рају, 1969, уље на лесониту, 122 x 75 цм, инв. бр. 70, ОБМ
5. Астронаути, уље на шпер плочи, 42 x 48 цм, инв. бр. 20, ОБМ
6. Марко казује царство, 1968, уље на лесониту, 58 x 103 цм, инв. бр. 78, Музеј Илијанум, Шид
7. Кесенија на Илијади, 1964, уље на платну, 67 x 172 цм, инв. бр. 137, Музеј Илијанум, Шид
8. Лов на Илијади, 1962/3, уље на дрву, 84 x 150 цм, инв. бр. 143, Музеј Илијанум, Шид
9. Дволични Антоније, 1963, уље на платну, 115,5 x 83,5 цм, инв. бр. 123, Музеј Илијанум, Шид
10. Усуд, 1969, уље на лесониту, 146 x 100 цм, инв. бр. 90, Музеј Илијанум, Шид
11. Апокалипса гл. 19, 17-18, 1967, уље на лесониту, 125 x 102 цм, инв. бр. 38, Музеј
12. Јахачи из Апокалипсе, 1966, уље на лесониту, 93 x 70 цм, инв. бр. 27, Музеј Илијанум, Шид
13. Тророги морски коњиц, 1964, уље на стаклу, 31 x 16 цм, инв. бр. 226, Музеј Илијанум, Шид
14. Зелени морски коњиц, 1960, уље на стаклу, 43 x 20 цм, инв. бр. 227, Музеј Илијанум, Шид
15. Плес морских коња, 1969, уље на лесониту, 70 x 100 цм, инв. бр. 141, Музеј Илијанум, Шид
16. Илијин амбасадор, 1970, уље на дрву, 120 x 110 цм, инв. бр. 144, Музеј Илијанум, Шид
17. Посело на Дигури, 1962, уље на картону, 67 x 96 цм, инв. бр. 122, Музеј Илијанум, Шид
18. Мали Мојсило, 1963, уље на картону, 24 x 19 цм, инв. бр. 124, Музеј Илијанум, Шид
19. Коњаник и краљ, 1969, уље на папиру, 25 x 32 цм, инв. бр. 134, Музеј Илијанум, Шид
20. Мали усуд, 1965, уље на лесониту, 38 x 18 цм, инв. бр. 71, Музеј Илијанум, Шид
21. Троглави Арапин, 1963, уље на стаклу, 28 x 37 цм, инв. бр. 77, Музеј Илијанум, Шид
22. Јевросима мајка, 1967, уље на лесониту, 81 x 55 цм, инв. бр. 81, Музеј Илијанум, Шид
23. Југовића мајка, 1967, уље на лесониту, 46 x 35 цм, инв. бр. 93, Музеј Илијанум, Шид
24. Мали ктитори, 1964, уље на лесониту, 22 x 13 цм, инв. бр. 96, Музеј Илијанум, Шид
25. Псонглави и јахач, 1968, уље на дрву, 28 x 56 цм, инв. бр. 83, Музеј Илијанум, Шид
26. Мали целат, 1958, уље на платну 39 x 26 цм, инв. бр. 133, Музеј Илијанум, Шид
27. Шест риба, 1958, уље на дрву, 23 x 43 цм, инв. бр. 241, Музеј Илијанум, Шид
28. Двоглава крава, 1958, уље на дрву, 27 x 43 цм, инв. бр. 208 Илијанум, Шид
29. Двоглави носорог, 1958, уље на дрву, 24 x 28 цм, инв. бр. 210, Музеј Илијанум, Шид
30. Двоглави лав, 1960, уље на секуриту, 31 x 58 цм, инв. бр. 211, Музеј Илијанум, Шид
31. Двоглави коњ, 1960, уље на секуриту, 32 x 58 цм, инв. бр. 212, Музеј Илијанум, Шид
32. Помрачење сунца, 1961/2, уље на платну, 145 x 242 цм, инв. бр. 1, Музеј Илијанум, Шид

CATALOGUE

1. Arrival of Cosmonauts on the Moon, 1965, oil on canvas, 50 x 67 cm, No. 1605, MNMA
2. Miss Iliade, 1969, oil on hardboard, 115 x 120 cm, No. 1606, MNMA
3. Joyful Kings, oil on board, 45 x 55 cm, No. 46, OBM
4. Animals in Heaven, 1969, oil on hardboard, 122 x 75 cm, No. 70, OBM
5. Astronauts, oil on plywood, 42 x 48 cm, No. 20, OBM
6. Marko tells to whom the Kingdom belongs, 1968, oil on hardboard, 58 x 103 cm, No. 78, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
7. Kesenija on Ilijada, 1964, oil on canvas, 67 x 172 cm, No. 137, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
8. Hunt on Ilijada, 1962-3, oil on wood, 84 x 150 cm, No. 143, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
9. Twofaced Antonije, 1963, oil on canvas, 115,5 x 83,5 cm, No. 123, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
10. Fate, 1969, oil on hardboard, 146 x 100 cm, No. 90, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
11. Apocalypse ch. 19, 17-18, 1967, oil on hardboard, 125 x 102 cm, No. 38, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
12. Riders of the Apocalypse, 1966, oil on hardboard, 93 x 70 cm, No. 27, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
13. Three-horned Sea Horse, 1964, oil on glass, 31 x 16 cm, No. 226, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
14. Green Sea Horse, 1960, oil on glass, 43 x 20 cm, No. 227, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
15. Dance of Sea Horses, 1969, oil on hardboard, 70 x 100 cm, No. 141, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
16. Ilija's Ambassador, 1970, oil on wood, 120 x 110 cm, No. 144, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
17. Party in Dzigura, 1962, oil on cardboard, 67 x 96 cm, No. 122, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
18. Little Mojsilo, 1963, oil on cardboard, 24 x 19 cm, No. 124, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
19. Horseman and King, 1969, oil on paper, 25 x 32 cm, No. 134, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
20. Little Fate, 1965, oil on hardboard, 38 x 18 cm, No. 71, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
21. Three-headed Arab, 1963, oil on glass, 28 x 37 cm, No. 77, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
22. Mother Jevrosima, 1967, oil on hardboard, 81 x 55 cm, No. 81, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
23. Mother of the Jugovics, 1967, oil on hardboard, 46 x 35 cm, No. 93, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
24. Little Founders, 1964, oil on hardboard, 22 x 13 cm, No. 96, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
25. Dog-headed and Rider, 1968, oil on wood, 28 x 56 cm, No. 83, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
26. Little Executioner, 1958, oil on canvas, 39 x 26 cm, No. 133, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
27. Six Fishes, 1958, oil on wood, 23 x 43 cm, No. 241, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
28. Two-headed Cow, 1958, oil on wood, 27 x 43 cm, No. 208, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
29. Two-headed Rhino, 1958, oil on wood, 24 x 28 cm, No. 210, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
30. Two-headed Lion, 1960, oil on securitite, 31 x 58 cm, No. 211, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
31. Two-headed Horse, 1960, oil on securitite, 32 x 58 cm, No. 212, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid
32. The Eclipse, 1961-2, oil on canvas, 145 x 242 cm, No. 1, The Museum of Naive Art Ilijanum, Šid

1. Alunissage des cosmonauts, 1965, huile sur toile, 50 x 67 cm, Numéro d'inventaire 1605, MANM
2. Miss Ilijada, 1969, huile sur aggloméré, 115 x 120 cm, Numéro d'inventaire 1606, MANM
3. Rois joyeux, huile sur planche, 45 x 55 cm, Numéro d'inventaire 46, OBM
4. Animaux au paradis, 1969, huile sur aggloméré, 122 x 75 cm, Numéro d'inventaire 70, OBM
5. Astronautes, huile sur contreplaqué, 42 x 48 cm, Numéro d'inventaire 20, OBM
6. Marko prédit à qui l'empire appartiendra, 1968, huile sur aggloméré, 58 x 103 cm, Numéro d'inventaire 78, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
7. Kesenija à Iliade, 1964, huile sur toile, 67 x 172 cm, Numéro d'inventaire 137, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
8. Chasse en Iliade, 1962-3, huile sur bois, 84 x 150 cm, Numéro d'inventaire 143, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
9. Antoine l'Hypocrite, 1963, huile sur toile, 115,5 x 83,5 cm, Numéro d'inventaire 123, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
10. Destin, 1969, huile sur aggloméré, 146 x 100 cm, Numéro d'inventaire 90, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
11. Apocalypse, ch. 19, 17-18, 1967, huile sur aggloméré, 125 x 102 cm, Numéro d'inventaire 38, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
12. Les cavaliers de l'apocalypse, 1966, huile sur aggloméré, 93 x 70 cm, Numéro d'inventaire 27, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
13. Le Cheval de mer tricorne, 1964, huile sur verre, 31 x 16 cm, Numéro d'inventaire 226, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
14. Le Cheval de mer vert, 1960, huile sur verre, 43 x 20 cm, Numéro d'inventaire 227, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
15. Danse de chevaux de mer, 1969, huile sur aggloméré, 70 x 100 cm, Numéro d'inventaire 141, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
16. L'Ambassadeur d'Ilija, 1970, huile sur bois, 120 x 110 cm, Numéro d'inventaire 144, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
17. La fête à Dzigoura, 1962, huile sur carton, 67 x 96 cm, Numéro d'inventaire 122, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
18. Le Petit Mojsilo, 1963, huile sur carton, 24 x 19 cm, Numéro d'inventaire 124, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
19. Le Cavalier et le Roi, 1969, huile sur papier, 25 x 32 cm, Numéro d'inventaire 134, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
20. Le petit Destin, 1965, huile sur support dur, 38 x 18 cm, Numéro d'inventaire 71, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
21. L'Arabe tricéphal, 1963, huile sur verre, 28 x 37 cm, Numéro d'inventaire 77, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
22. La mère Jevrosima, 1967, huile sur aggloméré, 81 x 55 cm, Numéro d'inventaire 81, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
23. La mère des Jugović, 1967, huile sur aggloméré, 46 x 35 cm, Numéro d'inventaire 93, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
24. Les petits fondateurs, 1964, huile sur aggloméré, 22 x 13 cm, Numéro d'inventaire 96, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
25. Le Cynocéphal et le Cavalier, 1968, huile sur bois, 28 x 56 cm, Numéro d'inventaire 83, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
26. Le petit bourreau, 1958, huile sur toile, 39 x 26 cm, Numéro d'inventaire 133, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
27. Six poisons, 1958, huile sur bois, 23 x 43 cm, Numéro d'inventaire 241, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
28. La vache bicéphale, 1958, huile sur bois, 27 x 43 cm, Numéro d'inventaire 208, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
29. Le Rhinocéros bicéphal, 1958, huile sur bois, 24 x 28 cm, Numéro d'inventaire 210, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
30. Le lion bicéphal, 1960, huile sur verre trempé, 31 x 58 cm, Numéro d'inventaire 211, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
31. Le cheval bicéphal, huile sur verre trempé 1960, 32 x 58 cm, Numéro d'inventaire 212, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid
32. L'Éclipse solaire, 1961-2, huile sur aggloméré, 145 x 242 cm, Numéro d'inventaire 1, Le Musée de l'art naïf Ilijanum, Šid

ИЛИЈА БАШИЧЕВИЋ
БОСИЉ
1895 – 1972

Илија Башичевић Босиљ рођен је у Шиду (Србија) 1895. године. Бавио се земљорадњом до своје 62 године када му држава одузима земљу. Прве гвашеве и цртеже урадио је 1957. године а од 1958. почео да слика уљаним бојама. Сликао је све до смрти развивши свој визуелни језик којим је комуницирао једну изузетно личну филозофију. Иза себе је оставио опус од преко 2000 дела. За живота излагао је на стотинак изложби широм света (Токио, Осака, Париз, Амстердам, Милано, Минхен, Дортмунд, Базел, Цирих, Рим, Ђенова, Мексико Сити). У њујоршкој галерији Галери Сент Етјен 2006. године одржана је његова прва самостална изложба у САД. Лондонски часопис Сирова визија (Raw Vision) 2007. године уврстио га је међу 50 класика арт брут уметности. Његови су радови заступљени у бројним истакнутим музејским и приватним колекцијама (Центар Жорж Помпиду у Паризу, Колекција Арт Брут у Лозани, Музеј Шарлоте Зандер, Бонигхајм, Музеј савремене уметности Београд, колекција Карла Понтија, Museum of Everything, Лондон и др.). Одлуком да дарује родном граду преко три стотине слика основао је музеј Илијанум који се и данас налази у Шиду. Отац је истакнутог протоконцептуалног уметника Мангелоса. Умро је у Шиду 1972. године.

ILIJA BAŠIČEVIĆ
BOSILJ
1895 – 1972

Ilija Bašičević Bosilj est né à Šid (Serbie) en 1895. Il avait été agriculteur jusqu'à l'âge de 62 ans quand l'État le déposséda de ses terrains. Il fit ses premières gouaches et ses premiers dessins en 1957, et à partir de 1958 il se mit à peindre à l'huile. Il peignait jusqu'à la fin de ses jours pour développer son propre langage visuel qui communiquait une philosophie particulièrement personnelle. Il laissa derrière lui plus de 2000 œuvres. Il participa de son vivant à une centaine d'expositions partout dans le monde (Tokio, Osaka, Paris, Amsterdam, Milan, Munich, Dortmund, Bâle, Zurich, Rome, Gênes, Mexico City). C'est dans la galerie Saint Etienne à New York qu'eut lieu en 2006 sa première exposition individuelle aux États-Unis d'Amérique. La revue londonienne Raw Art Magazine le rangea en 2007 parmi les 50 classiques de l'art brut. Ses œuvres sont présentes dans nombreux éminents musées et dans des collections privées (le Centre Georges Pompidou à Paris, la Collection Art Brut à Lausanne, le Musée Charlotte Zander, Bönigheim, le Musée de l'art contemporain à Belgrade, la Collection de Carlo Ponti, Museum of Everything, Londres etc.). Par sa décision d'offrir en cadeau à sa ville natale plus de trois cent de ses tableaux il contribua à la création du Musée Ilijanum qui fonctionne aujourd'hui encore à Šid. Son fils Mangelos est le créateur mondialement connu de l'art protoconceptuel. Ilija est décédé à Šid en 1972.

Ilija Bašičević Bosilj was born in Šid (Serbia) in 1895. He was a farmer till 1957 when the Communist regime took away his land. He made his first gouaches and drawings when he was 62. Soon he started working with oil paint. He painted till his death developing his own visual language to communicate a highly personal philosophy, and left an oeuvre of more than 2000 artworks. During his lifetime he was exhibited on more than hundred exhibitions throughout the world (Tokio, Osaka, Paris, Amsterdam, Milan, Munich, Dortmund, Basel, Zurich, Rome, Genoa, Mexico City). In the Galerie St. Etienne (New York) in 2006 Ilija had his first solo show in USA. London based Raw Art Magazine named Ilija one of the fifty classics of art brut. His work is part of prominent museum and private collections (Centre George Pompidou, Paris, Collection de l' Art Brut, Lausanne, Museum of Charlotte Zander, Bönigheim, Museum of Contemporary Art, Belgrade, collection of Carlo Ponti, Museum of Everything, London etc.). Through his decision to give more than 300 paintings to his hometown, museum Ilijanum was founded which still exists in Šid. His son is internationally acclaimed protoconceptual artist Mangelos. Ilija died in 1972. in Šid.

СКУПШТИНИ ОПШТИНЕ ШИД

Богат годинама, а сиромаш здрављем, у доброј намери и жељи да својим скромним прилогом допринесем, колико толико култури свог родног места, решио сам, да један део резултата мог сликарског рада - 300 слика, предам мојој општини у нади да ове слике за Шид, његову културу, било сада, било за будућа поколења имају неку вредност. Поред мојих слика, дарујем и нешто слика од других угледних сликара такозваних наивних сликара, са којима сам размењивао слике, а делом су их набавили моји синови који се придружују мојој жељи и намери да дарујући ове радове предложим општинској Скупштини да се оснује музеј наивне уметности у Шиду, којег ћу и даље помагати ја и моја породица даровањем мојих радова. Сматрам, да су сви изгледи да тај Музеј не остане у границама Шида, већ да се може лепо развијати у међународном оквиру. Зато сам овој збирци додао неколико радова страних уметника да јој то означи правац развоја. Верујем да ће овај мој скромни допринос помоћи млађима, а можда и оним будућим да имају нешто више од онога што је мени лично много недостајало, а то је култура. Надам се, да ће се тим путем нашег Шида пружити могућност да учествује у културном животу друштва, а његови становници међу мојим сликама да се осећају лепше, као и ја што сам се осећао међу сликама мог школског друга Саве Шумановића, чији је пример, мада са великим закашњењем деловао на мене.

Шид, дана 3. новембра 1970. године

Илија Башичевић Босил

14. јануара 1971. године Илија и председник СО Бранко Цветановић потписују уговор о оснивању Музеја. У Музеју се налази 317 Илијиних слика, 21 слика од 13 бив. југословенских аутора и 12 слика од 8 аутора из САД, Француске, Холандије, Немачке и Пољске.

À L'ASSEMBLÉE MUNICIPALE DE ŠID

Riche en années vécues, et pauvre en santé, désireux de bonne foi d'apporter, dans la mesure de mes possibilités, une modeste contribution à la culture de ma ville natale, j'ai décidé de remettre une partie des résultats de mon activité d'artiste peintre - 300 tableaux, à ma municipalité, dans l'espoir que ces tableaux que j'offre en cadeau à la ville de Šid, à sa culture, maintenant ou n'importe quand en faveur des générations à venir, ont une valeur. J'ajoute en plus de mes tableaux quelques autres aussi, des tableaux d'autres créateurs prestigieux de l'art dit naïf, avec lesquels j'avais échangé mes tableaux contre les leurs, ou bien acquis par mes fils qui se joignent à mon souhait et à mon intention de proposer à l'Assemblée municipale, en lui remettant ces travaux, de créer un musée de l'art naïf à Šid, que je continuerais d'aider avec l'assistance de ma famille en faisant cadeau de mes peintures. Je crois qu'il y a des chances que ce Musée ne se bornera pas à la circonscription de la ville de Šid, mais que son développement peut bien se situer dans un cadre international. Aussi ai-je ajouté à cette collection quelques travaux d'artistes étrangers pour lui signaler ainsi la direction que son évolution devrait prendre. Je crois que ma modeste contribution aidera les jeunes générations et peut-être celles à venir, à pouvoir bénéficier de ce qui m'avait douloureusement manqué, la culture. J'espère que notre ville de Šid aura ainsi la possibilité de participer à la vie culturelle de notre société, et que ses habitants se sentiront mieux dans l'ambiance de mes tableaux, tout comme je me sentais mieux entouré de tableaux de mon camarade d'école Sava Šumanović, dont l'exemple m'a tant affecté, ne serait-ce qu'avec un grand retard.

Šid, le 3 novembre 1970

Ilija Bašičević Bosilj

Le 14 janvier 1971 Ilija et le Maire de la municipalité Branko Cvetanović signent le contrat sur la création du Musée. Le musée abrite 317 tableaux d'Ilija, 21 tableaux de 13 auteurs d'ex Yougoslavie et 12 tableaux de 8 d'auteurs des USA, de France, de Pays-Bas, d'Allemagne et de Pologne.

TO THE TOWNSHIP ASSEMBLY OF ŠID

Rich in years and poor in health, in good intention and a wish to contribute with a modest donation to the culture of my hometown, I decided to give a part of my painting work - 300 paintings - to my township, hoping that they have a certain value for Šid, for its culture now, as well as for the to come generations. Beside my paintings, I donate also several paintings done by other respectable so-called naïve painters with whom I exchanged paintings, and partially they were collected by my sons who joined my wish and intention that by donating those works I should propose to the township Assembly to establish a museum of naïve art in Šid. It should be further supported by me and my family by donating my works. I reckon that it shouldn't remain within the range of Šid, but it should be nicely developed in an international scope. That was why I added several works of international artists to this collection to trace its direction of development. I believe that this modest contribution of mine will help the youngs, and perhaps the future ones to have a bit more of what I personally missed so much, and that is culture. I hope that in that way our Šid will be given a possibility to participate in the cultural life of the society, and its citizens will feel better among my paintings, as I felt among the paintings of my schoolmate Sava Šumanović, whose example, although with a great delay, had an influence upon me.

Šid, November 3, 1970

Ilija Bašičević Bosilj

14.01.1971. Ilija and Branko Cvetanovic, the president of the township Assembly, signed the document for the foundation of the Museum. At the Museum there are 317 Ilija's paintings, 21 paintings of 13 ex-Yugoslav authors, and 12 paintings of 8 authors from the USA, France, Netherlands, Germany and Poland.

САМОСТАЛНЕ ИЗЛОЖБЕ

SOLO EXHIBITIONS

1963
Београд, Галерија Радничког универзитета “Ђуро Салај” /
Belgrade, Gallery of the Workers' University “Ђуро Салај”

1964
Genoa, Galleria del Deposito

1965
Zagreb, Izložbeni salon Studentskog centra /
Zagreb, Exhibition hall of the Student Center

1967
Frankfurt am Main, HausNiede

1967/68
Опатија, Salon hotela “Ambasador” /
Опатија, Salon of the Hotel "Ambassador"

1968
Amsterdam, Bols Taverne

1969
Шид, Галерија слика “Сава Шумановић” /
Šid, Gallery "Sava Šumanović"

Basel, Galerie Hilt
Zagreb, Galerija primitivne umjetnosti /

Zagreb, Gallery of primitive art
Amsterdam, Galerie Mokum (*Ilija, Kreća*)

1970
Шид, Клуб друштвених радника, Омладински дом, Кућа сликара, Гимназија “Сава Шумановић” /
Šid, Club of Social Workers, Youth Home, House of Painters, Gynnasium "Sava Šumanović"

Охрид, Салон пријатељство Наумовски /
Ohrid, Friendship Salon Naumovski

1972
Vukovar, Centar za kulturu, Kazalište /
Vukovar, Cultural Center, Kazalište

1973
Zagreb, Muzej za umjetnost i obrt /
Zagreb, Museum of Arts and Crafts

Шид, Музеј „Илијанум“ (*Илијанум* ‘73) /
Šid, Museum "Illianum" (*Illianum* '73)

1976
Düsseldorf, Galerie Elke und Werner Zimmer

1980
Milan, Art Gallery (*Emerik Feješ, Ilija Bosilj*)

1985
Zagreb, Galerija II /
Zagreb, Gallery II

1986
Београд, Галерија “Себастијан” /
Belgrade, Gallery "Sebastijan"

Varaždin, Atlas art agencija, Sebastijan /
Varaždin, Atlas art agency, "Sebastijan"

Dubrovnik, Galerija “Себастијан” /
Dubrovnik, Gallery "Sebastijan"

Munchen, Charlotte, Galerie fur Naive Kunst

1989
Нови Сад, Галерија савремене ликовне уметности /
Novi Sad, Gallery of Contemporary Art

1994
Јагодина, Музеј наивне уметности /
Jagodina, Museum of Naive Art

Београд, Салон Музеја савремене уметности /
Belgrade, Salon of the Museum of Contemporary Art

1996
Нови Сад, Галерија савремене ликовне уметности /
Novi Sad, Gallery of Contemporary Art

1998
Venice, Magazzini del Sale, Zattere, Ikona Gallery

Београд, Културни центар Београда /
Belgrade, Cultural Center of Belgrade

2000
Bönnigheim, Museum Charlotte Zander

2004
Нови Сад, Музеј Војводине /
Novi Sad, Museum of Vojvodina

Нови Сад, Галерија таписерија “Бошко Петровић” /
Novi Sad, Tapestry Gallery "Boško Petrovic"

Шид, Музеј наивне уметности “Илијанум” /
Šid, Museum of Naive Art "Illianum"

Београд, Етнографски музеј /
Belgrade, Ethnographic Museum

2006
New York, Galerie St. Etienne, *Ilija!* (His First American Exhibition)

Београд, Галерија „Озон“ /
Belgrade, Gallery „Ozone“

2007
Нови Сад, Галерија огранка САНУ /
Novi Sad, SANU Branch Gallery

Verona, Art Fair

2008
Heidelberg, Museum Haus Cajeth

Београд, Уметнички павиљон “Цвијета Зузорић”,
Слике са Илијаде /

Belgrade, Art Pavilion "Cvijeta Zuzoric", *Paintings from the Iliad* 2009

Sheboygan (USA), John Michael Kohler Arts Center,
Ilija: Journeys in the Imagination

Крагујевац, Галерија Рима, *Свет по Илију* /
Kragujevac, Gallery “Rima”, *The World According to Elijah*

2010
Београд, Галерија „Хаос“, *Радови на папиру – Илија Босиљ* /

Belgrade, "Chaos" Gallery, *Works on paper - Ilija Bosilj*

Зрењанин, Народни музеј, *Замишљаји Илије Босиља* /
Zrenjanin, National Museum, *The Conceiving of Ilija Bosilj*

2011
Pula, Muzej suvremene umetnosti, *Svet po Iliji*

/ Pula, Museum of Contemporary Art, *Ilija's World*

2012
Šibenik, Galerija Sv. Krševan, *Svet po Iliji* /
Šibenik, St. Krševan Gallery, *Ilija's World*

Zagreb, Gallerija Kranjčar, *Svet po Iliji* /

Zagreb, Kranjčar Gallery, *Ilija's World*
Osijek, Gradska galerija, *Svet po Iliji* /
Osijek, Osijek City Gallery, *Ilija's World*

2014
New York, Galerie St. Etienne, *ILIJA/MANGELOS: Father and son, Inside & Out*

2018
Београд, Goethe Институт, *Феномен Илија – Мангелос* /

Belgrade, Goethe Institute, *Phenomenon Ilija - Mangelos*

2021
New York, Cavin-Morris Gallery, *Bosilj: Tales From Parallel Universes*

Шид, Музеј наивне уметности „Илијанум“,
Одбрана уметника, увреда човека /

Šid, Museum of Naive Art “Illianum”,
Defense of the Artist, Insult of Man

Нови Сад, Културна станица Свилара,
Фантастика Атељеа 61 Босиљем /

Novi Sad, Cultural Station Svilara,
Fantastika Ateljea 61 Bosiljem

ГРУПНЕ ИЗЛОЖБЕ, ИЗБОР

GROUP EXHIBITIONS, CHOICE

1962
Basel, Galerie Hilt, *Primitive Malerei*

1963
Düsseldorf, Galerie Hella Nebelung, *Sonntagsmaler*
Dortmund, Museum am Ostwall, *Sonntags maler aus Jugoslawien*

1964
Rotterdam, Museum Boymans-van Beuningen,
De Lusthof der Naiven

Paris, Musee d'Art Moderne, *Le Monde Naif*
Recklinghausen, Kunsthalle, *Naive Malerei in Jugoslawien*

Hamburg, Kunsthaus, *Naive malerei in Jugoslawien*

1966
München Stadtmuseum, Kunst der *Naiven in Jugoslawien*

Dubrovnik, Između vrata od Ploča, *Naivna umetnost 66* /
Dubrovnik, Između vrata od Ploča, *Naive art 66*

Zagreb, Galerija primitivne umjetnosti, *Akvizicije III* /
Zagreb, Gallery of primitive art, *Acquisitions III*

Frankfurt am Main, Volksbildungheim, Hocht,
Jahrhundert, Naive malerei aus Jugoslawien

1967
Amsterdam, Albert Dorne Gallery, *Naive Kunst in Particulier Bezit*

Zagreb, Galerija primitivne umjetnosti, *Profili* /
Zagreb, Gallery of primitive art, *Profiles*

1968
Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten,
Zandags Schilders

Mexico-city, Museo de Arte Moderno, *Arte Naif de Yugoslavia*

Guanajuato, Morelia, Guadalajara, San Luis Potosi, Aguascalientes,
Torreon, Monterrey, Jalapa, *Arte Naif de Yugoslavia*

1969
Lugano, Museo Civico di Belle Arti, *I Naifs*

Mainz, Gutenberg-Museum, *Hinterglasmalerei der Naiven*

Williamsburg, Rockefeller Folk Art Collection, *Yugoslav Naive Paintings and Sculpture*

1971
Roma, Plazzo delle Esposizioni, *Arte Naif in Serbia*

1973
Oslo, Sonja Henie-OnstadMuseet, Kansan Kuvia, *Folkets Bilders*

Helsinki, Ateneumin Taidemuseo, Kansan Kuvia, *Folket Bilders*

1976
Paris, Grand Palais, Yugoslavie, *Peintres et Sculpteurs Naifs*

London, Camden Arts Centre, *Naive Art in Yugoslavia*

1982
Nice, Musee International d'Art Naif „Anatole Jakovsky“

1984
London, Royal Festival Hall, *New Frontiers of Naive Art in Europe*

1986
Beijing, China National Art Gallery, *Naive art of Yugoslavia*
Shanghai, Huangpilu Gallery, *Naive art of Yugoslavia*

Tokyo, Setagaya Art Museum, *Eleven Naive Artists from Yugoslavia*
Osaka, Daimaru, Shinshaibashi, *Eleven Naive Artists from Yugoslavia*
1999

Ismaning, Kallman Museum, *Spitzenwerke der Naiven Kunst aus dem Museum Charlotte Zander*

2002

Нови Сад, Музеј савремене уметности,
Централноевропски аспекти војвођанских авангарди 1920-2000, Гранични феномени, феномени границе /

Novi Sad, Museum of Contemporary Art,
Central European Aspects of the Vojvodinian Avant-garde 1920–2000, Boundary Phenomena, Phenomena of Border

Београд, Салон музеја савремене уметности,
Централно европски аспекти војвођанских авангарди 1920–2000, Гранични феномени, феномени граница /

Belgrade, Salon of the Museum of Contemporary Art,
Central European Aspects of the Vojvodinian Avant-garde 1920–2000, Boundary Phenomena, Phenomena of Border

2004

Martigny, Manoir de la Ville de

Martigny, *Croisements*

2006

Helsinki, Kunsthalle, *ITE in Spirit*

New York, Galerie St. Etienne, *Fairy Tale, Myth and Fantasy – Approaches to Spirituality in Art*

(P. Picasso, P. Klee, O. Kokoschka, Ilija Bosilj...)

2007

Vienna, Museum Gugging, *Internationale Art Brut – SYBILLE!*

Tulln an der Donau, Minoritenkloster, *Von Schiele bis Warhol*

Zurich, Galerie/Sammlung Susi Brunner

New York, Galerie St. Etienne, *Recent Acquisitions*

(Max Beckmann, Henry Darger, Gustav Klimt, Oskar Kokoschka, Egon Schiele, Ilija Bosilj ...)

2008

New York, Galerie St. Etienne,
Transforming Reality, Pattern and Design in Modern and Self-Taught Art

(Paul Klee, Gustav Klimt, Emil Nolde, Scottie Wilson, Ilija Bosilj)

2009

New York, Galerie St. Etienne, *Recent Acquisition* (Max Beckmann, Henry Darger, Gustav Klimt, Oskar Kokoschka, Kathe Kollwitz, Grandma Moses, Emil Nolde, Egon Schiele)

Rijeka, Музеј града, *Сликаство XX века у Војводини /*

Rijeka, Музеј града, *Сликаство XX века у Војводини*

2010

Turin, Pinacoteca Agnelli, *Exhibition #1*

2011

Paris, Halle St. Pierre, Downwind of Art Brut, *Collection Charlotte Zander*

2012

New York, Galerie St. Etienne, *The Ins and Outs of Self-Taught Art – Reflections on a Shifting Field* (Henry Darger, John Kane, Michel Nedjar, Josef Karl Radler ...)

2013

Tokyo, Setagaya Art Museum, *Homage to Henri Rousseau – the World of Naive Painters and Outsiders*

2014

Kaiserslautern, Museum Pfalzgalerie, *Apocalypse Now! – Visionen von Schrecken und Hoffnung in der Kunst vom Mittelalter bis heute* (Albrecht Durer, Odilon Redon, Otto Dix, Ernst Ludwig Kirchner, Max Beckmann, Wassily Kandinsky ...)

2017

Paris, Halle St. Pierre, *Turbulences dans les Balkans*

2019

New York, American Folk Art Museum,
Memory Palaces: Inside the Collection of Audrey B. Heckler

2020

New York, Outsider Art Fair, *Art Brut Global – a virtual exhibition*

New York, Andrew Edlin gallery,
An Alternative Canon: Art Dealers Collecting Outsider Art

Београд, МСУ, Аквизије: Рефлексије нашег времена: Аквизиције Музеја савремене уметности 1993–2019 /

Belgrade, MoCA, *Reflections of our time: Acquisitions of the Museum of Contemporary Art 1993-2019*

New York, Cavin Morris Gallery, *Winter Spotlight: Gallery Choices Vienna, Museum Gugging, Naive? Naive art from Infeld collection*

2022

Zagreb, Музеј савремене уметности,

Nije san nego doživljaj: Outsajderi iz zbirke Infeld /

Zagreb, Museum of Contemporary Art, *Not a dream but an experience: Outsiders from the Infeld collection*

New York, Cavin-Morris Gallery, *Summer Improv: Bibi's Choice*

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

75.071.1:929 Башичевић И.(083.824)
75.031.2(497.11)''19''(083.824)

БАШИЧЕВИЋ, Илија, 1895-1972

Свет по Илији = Le monde selon Ilija = World by Ilija / [текст, texte, text
Барбара Сафарова = Barbara Safarova] ; [биографија, biographie, biography
Ивана Башичевић Антић = Ivana Bašičević Antić] ; [превод, traduction,
translation Владимир Павловић (француски) = Vladimir Pavlović (français),
Радмила Пауновић Штајн (енглески) = Radmila Paunović Štajn (english)].
- Београд : Музеј наивне и маргиналне уметности = Belgrade : Musée d'art Naïf
et Marginal : Museum of Naive and Marginal Art, 2022 (Земун : Бирограф
= Zemun : Birograf). - 86 стр. : репродукције ; 24 cm

Упоредо срп. текст и франц. и енгл. превод. - Пуно име уметника: Илија
Башичевић. - Уметникова слика. - Тираж 300. - Илија Башичевић Босиљ
1895–1972: стр. 81. - Самосталне изложбе: стр. 84. - Групне изложбе, избор:
стр. 85-86.

ISBN 978-86-89627-83-1

а) Башичевић, Илија (1895-1972) - Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 75574537

и л и ј а.

